

Rättelse/komplettering

Dom, 2021-06-30

Komplettering, 2021-07-02

Beslut av: rådmannen Hans Holback

På grund av förbiseende har slutdatum för överklagande av domen inte angetts på sidan 88 i domen. Överklagande av domen ska ske senast den 21 juli 2021.

PARTER

Kärande

BCA Entreprenad AB:s konkursbo, 556411-0848

c/o Ackordscentralen Malmö

Nordenskiöldsgatan 24

211 19 Malmö

Ombud: Advokaterna Stefan Olsson och Alexander Wagner

Advokatfirman Wåhlin AB, Malmö

Östergatan 21

211 25 Malmö

Svarande

Trafikverket

172 90 Sundbyberg

Ombud: verksjuristen Anders Bengtsson

Trafikverket, juridikavdelningen

Röda vägen 1

781 89 Borlänge

-
1. Käromålet lämnas utan bifall.
 2. BCA Entreprenad AB:s konkursbo ska ersätta Trafikverkets rättegångskostnader med 982 058 kr, varav 2 058 kr avser utlägg, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

1. INLEDNING

Trafikverket (TRV) är en statlig förvaltningsmyndighet som ansvarar för den långsiktiga planeringen av det svenska transportsystemet och sköter bl.a. underhållet av landets järnvägar.

Omkring år 2010 inleddes inom verket ett projekt för att förhindra att självmord och olyckor till följd av passage på järnvägsspåren skulle inträffa. För detta ändamål bestämdes att stängsel skulle uppföras på vissa sträckor. Detta mål gäller frågor angående ersättning för avverkning av träd och röjning av sly för stängselsättning m.m. på vissa avsnitt av järnvägen som löper från Köping till Motala.

BCA Entreprenad AB bildades år 1991 av Torbjörn Jönsson. BCA har därefter, till dess att bolaget försattes i konkurs, varit verksamt i anläggningsbranschen med TRV och dess föregångare Banverket som största kund. Bolaget omsatte under de sista åren av sin verksamhet omkring 300 miljoner kr per år.

Den 11 och 26 juni 2015 träffades mellan TRV som beställare och BCA som entreprenör ett entreprenadkontrakt för utförande av åtgärder mot personpåkörning i region Öst, uppsättning av stängsel fas 2.

Kontraktssumman var 17 960 781 kr exklusive mervärdesskatt.

Under rubriken ENTREPRENADKONTRAKT angavs att kontraktet grundas på Allmänna Bestämmelser för byggnads-, anläggnings-, och installationsentreprenader, AB 04 och att, om inte annat följer av kontraktstexten, skall AB 04 gälla mellan parterna.

Kontraktet upptar i övrigt bl.a. följande, här översiktligt återgivna villkor, som är av intresse i målet.

§ 1 Omfattning

Entreprenören åtar sig att för beställarens räkning på utförarentreprenad utföra entreprenadarbetena i överensstämmelse med i 1 § 1.1 angivna kontraktshandlingar.

§ 1.1 Kontraktshandlingar

1 Detta entreprenadkontrakt, EK, med följande bilagor:

1.1 Protokoll från anbudsgenomgång daterat 2015-06-01

3 AB 04. Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader

5 Anbud

5.1 Anbudskomplettering daterat 2015-06-03

5.2 Anbud daterat 2015-05-18

6 Mät- och ersättningsregler, MER Anläggning 10

7 Prissatt Mängdförteckning, MF, à-prislista

8 Kompletterande föreskrifter för entreprenaden lämnade för anbudets Avgivande daterade 2015-04-24, -05-05, -07 och -11

9 Administrativa föreskrifter, AF daterade 2015-04-14

10 Ej prissatt/mängdförteckning, MF, à-prislista

§ 3 Organisation

§ 3.1 Beställaren

Ombud är Jan Stensson

Kontaktperson för kommersiella frågor är Lena Scherman

§ 3.2 Entreprenören

Ombud är Torbjörn Jönsson

Kontaktperson för kommersiella frågor är: Patrik Nilsson

§ 4 Tider

§ 4.1 Kontraktstid

Kontraktstiden börjar den dag då kontraktet träder i kraft och löper till den färdigställandetid som anges i AFC.45, dvs. 2015-12-31

§ 5 Ansvar och avhjälpande

§ 5.11 Vite vid försening

För varje påbörjad vecka varmed entreprenören överskrider kontraktstiden eller den ändrade tid för färdigställandet som ska gälla enligt AB 04 kap. 4 § 2 eller 3, ska entreprenören betala vite med belopp motsvarande 0,5 procent av kontraktssumman.

Vitets totala storlek enligt denna paragraf maximeras till 7 procent av kontraktssumman.

§ 6 Ekonomi

§ 6.11 Ersättning för ÄTA-arbeten

Med ändring av AB 04 kap. 6 § 6 gäller följande.

Värdet av ÄTA-arbete ska beräknas enligt nedanstående turordning.

1. Enligt överenskomet fast pris
2. Enligt verifierad självkostnad
Enligt överenskomet à-pris

§ 6.15 Löpande räkning enligt självkostnadsprincipen

Kostnader för arbetsledning enligt AB 04 kap. 6 § 9 pkt 2, ska vara 9 procent av summan av kostnaderna enligt punkterna 1, 3 och 4 samt 4 procent av kostnader enligt pkt 5.

Entreprenörarvodets storlek enligt AB 04 kap. 6 § 9 ska vara 12 procent avseende kostnader enligt punkterna 1-4 och 6-7. På kostnader enligt pkt 5 ska entreprenörarvodet vara 5 procent.

Efter det att entreprenadarbetena hade påbörjats konstaterades att vissa sträckor var mer bemängda med nära spären växande träd och sly än vad som angetts i projekthandlingarna för entreprenaden. På ett byggmöte den 18 november 2015, nr 5, kom TRV och BCA överens om att för arbetet med att undanröja den upptäckta växtligheten skulle anlitas Göranssons Skogsentreprenader AB som underentreprenör till BCA.

Tvist uppkom därefter mellan BCA och TRV angående bl.a. BCA:s rätt till ytterligare ersättning för arbeten utöver kontraktssumman.

BCA väckte den 4 december 2017 talan mot TRV med krav på ytterligare ersättning för i entreprenaden utfört arbete.

Den januari 2019 träffade parterna utom rätta en överenskommelse som ledde till att TRV den 3 februari 2019 till BCA betalade ytterligare belopp.

Den 22 mars 2019 försattes BCA i konkurs. BCA:s konkursbo meddelade den 17 maj 2019 tingsrätten att konkursboet trädde in som part i detta mål. När detta passar tidsmässigt använder tingsrätten nedan i vissa avsnitt benämningen BCA.

Konkursboet har beträffande kraven på ytterligare ersättning för de arbeten som Göranssons utfört delat upp sin talan i Huvudalternativ, Alternativ 1 och Alternativ 2 utifrån att kravet har framställts som kontraktsarbete, ersättning för ÄTA-arbeten eller ersättning för självkostnad. Under tvistefråga 2 har behandlats krav på ersättning för arbeten som TRV enligt konkursboets mening ska ersätta som ÄTA-arbeten.

2. YRKANDEN

BCA:s konkursbo

BCA:s konkursbo har yrkat att TRV ska förpliktas att till boet betala

i första hand 7 886 556 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen enligt följande:
avseende tvistefråga 1

- på 7 153 620 kr från den 4 maj 2016 t.o.m. den 3 februari 2019,
- på 67 744 kr från den 2 oktober 2016 t.o.m. den 3 februari 2019
- på 6 260 008 kr från den 3 februari 2019 till dess full betalning sker,

avseende tvistefråga 2

- på 1 269 000 kr från den 26 maj 2016 till dess full betalning sker,
- på 472 479 kr från den 26 maj 2016 till den 3 februari 2019, och
- på 357 548 kr från den 3 februari 2019 till dess full betalning sker.

i andra hand 3 247 752 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen enligt följande avseende tvistefråga 1

- på 2 582 560 kr från den 4 maj 2016 till den 3 februari 2019,
- på 1 621 204 från den 3 februari 2019 till dess full betalning sker,

avseende tvistefråga 2

- på 1 269 000 kr från den 26 maj 2016 till dess full betalning sker,
- på 472 479 kr från den 26 maj 2016 till den 3 februari 2019, och
- på 357 548 kr från den 3 februari 2019 till dess full betalning sker.

Boet har bestritt TRV:s kvittningsyrkande (se nedan). TRV:s sätt att beräkna ränta har vitsordats.

TRV

TRV har bestritt bifall till käromålet. Ränta har vitsordats att utgå 30 dagar efter delgivning av stämningsansökan.

TRV har för sin del yrkat att BCA:s konkursbo kvittningsvis ska åläggas att till TRV betala 1 284 103 kr, varav 1 257 254 kr för förseningsvite och 26 849 kr för besiktningskostnad, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på 1 257 254 kr från den 19 oktober 2016 t.o.m. den 25 januari 2019 och på 26 849 kr från den 30 september 2017 t.o.m. den 25 januari 2019.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

3. GRUNDER

BCA:s konkursbo

Tvistefråga 1 – huvudalternativet

I enlighet med vad parterna har avtalat ska det arbete som Göranssons har utfört ersättas som kontraktarbeten utifrån avtalade mängdförteckningar, och enligt av BCA till TRV översänd faktura nr 5479-00703405 jämte tillkommande justering av krav för utförda och redovisade mängder.

Yrkat belopp motsvarar kostnaden för fällning av träd enligt förteckning över de mängder som Göranssons har mätt upp. Från det belopp som BCA har krävt har BCA dragit av 988 205 kr avseende kostnad för besiktning. Det saknas skäl för tingsrätten att jämka ersättningen baserat på mängdförteckningarna.

Tvistefråga 1 – alternativ 1

För det fall tingsrätten skulle finna att TRV har rätt i sitt påstående, att Göranssons arbeten är ÄTA-arbeten, ska ersättning för de arbeten som Göranssons har utfört likväl utgå med 6 260 008 kr, dvs. i enlighet med vad som framkommer av prissatt mängdförteckning.

Att Göranssons arbeten ska ersättas enligt vad som har angetts i prissatt mängdförteckning gäller oavsett om Göranssons arbeten är att anse som ÄTA-arbeten eller ska mängdregleras. Av AB 04 kap. 6 § 6 följer att ersättning för ÄTA ska utgå enligt prissatt mängdförteckning, varvid i aktuell mängdförteckning angivna priser ska gälla.

Tvistefråga 1 – alternativ 2

För det fall tingsrätten finner att Göranssons arbeten utgör ÄTA-arbeten och att entreprenadkontraktets villkor § 6.11 har företräde framför AB 04 kap. 6 § 6, har BCA rätt till ersättning för arbetet enligt självkostnadsprincipen.

För det fall tingsrätten av annan anledning finner att i mängdförteckningar angivna timpriser inte är tillämpbara, gäller även då enligt AB 04 kap. 6 §§ 6 - 7 att BCA har rätt till ersättning för arbetet enligt AB 04 kap. 6 § 9, dvs. på löpande räkning enligt självkostnadsprincipen.

Ersättning enligt självkostnadsprincipen ger, enligt § 6.15 i entreprenadkontraktet, BCA rätt till ersättning för sin självkostnad med tillägg för kostnader för arbetsledning och entreprenörsarvode enligt följande;

kostnader för arbetsledning enligt AB 04 kap. 6 § 9 p. 2 ska vara 9 procent av summan av kostnaderna för material, varor, arbetare och hjälpmedel (AB 04 kap. 6 § 9 p. 1, 3 och 4)

samt 4 procent av kostnaderna för underentreprenörer (AB 04 kap. 6 § 9 p. 5).

Entreprenörsarvodets storlek ska vara 12 procent avseende kostnaderna enligt AB 04 kap. 6 § 9, p. 1 - 4 och 6 - 7. På kostnaderna enligt AB 04 kap. 6 § 9 p. 5 ska det vara 5 procent.

Twistefråga 2

BCA har rätt till ersättning för utförda ÄTA-arbeten enligt självkostnadsprincipen i enlighet med AB 04 kap. 2 §§ 3, 4 och 6, samt kap. 6 §§ 1, 6, 7 och 9 eller entreprenadkontraktet § 6.11.

Ränta

Ränta yrkas jämlikt AB 04 kap. 6 § 18 och räntelagen från i respektive faktura angiven förfallodag eller när kravet i övrigt framställts till TRV och därutöver från delgivning av stämningsansökan.

Kvittningsyrkandet

För att TRV ska ha rätt till ersättning krävs att entreprenaden har blivit försenad på grund av en omständighet för vilken BCA svarar. Det har inte varit fallet. Den inträffade förseningen har berott på att väsentliga förändringar har skett i förhållande till de ursprungliga kontraktsförutsättningarna. TRV har varit medvetet om att de ökade mängderna träd och sly som skulle röjas bort skulle komma att påverka tidplanen. Den medgivna tidsförlängningen var otillräcklig. Den otillräckliga tidsförlängningen är ett förhållande som TRV svarar för.

För det fall tingsrätten skulle anse att TRV har rätt till vite, föreligger skäl att jämka vitet med hänsyn till ovan angivna omständigheter. De väsentliga förändringarna av kontraktsförutsättningarna skulle ha medfört en förlängning av entreprenaden åtminstone till och med den 4 juli 2016. Skäl att jämka vitet föreligger också på den grunden att TRV har kunnat nyttja järnvägsspåren i princip obehindrat under den tid då BCA har utfört arbete. TRV har således inte orsakats någon skada.

TRV

Göranssons arbeten

Det omtvistade arbetet är utfört och har ersatts av TRV. BCA har begärt ersättning enligt fel ersättningsform. TRV har, till följd av följande omständigheter, betalat kravet med tillämpning av rätt ersättningsform, dvs. enligt självkostnadsprincipen.

- i) Parterna har på byggmöte nr 5 uttryckligen avtalat att Göranssons arbeten skulle ersättas enligt självkostnadsprincipen eller löpande räkning. Parterna var överens om att Göranssons arbeten skulle anses vara ÄTA-arbeten.

- ii) Självkostnadsprincipen följer även av en tillämpning av AB 04 kap. 2 §§ 3 och 4 samt med en ekonomisk reglering enligt entreprenadkontraktet § 6.11. För det fall villkoret i entreprenadkontraktet inte skulle vara tillämpligt gäller alternativt AB 04 kap. 6 § 7 p. 1.
- iii) Om rätten finner att Göranssons arbeten inte är att anse som ÄTA-arbeten eller att det som TRV påstår har överenskommits, har Göranssons arbeten tillkommit under andra förutsättningar än de som à-priserna grundades på, AB 04 kap. 6 § 6 st. 3. Detta förhållande leder till att självkostnadsprincipen ska tillämpas, inte à-priser.
- iv) Någon avtalsenlig och/eller tillförlitlig uppmätning och verifiering för ersättning av Göranssons arbeten med tillämpning av à-priser föreligger inte. Arbetena ska därför ersättas enligt självkostnadsprincipen.
- v) De begärda priserna är orimliga och oskäligen och ska jämkas enligt allmänna avtalsrättsliga principer, varvid ersättning ska utgå enligt självkostnadsprincipen.

Om tingsrätten skulle finna att TRV har att utge ersättning enligt BCA:s beräknings sätt ska TRV:s kontanta betalning om 934 507 kr enligt parternas överenskommelse i januari 2019 räknas av liksom av BCA medgivet krav på besiktningkostnad om 26 849 kr.

ÄTA 28

Kravet avser ersättning för förlängd etablering. TRV har uppfattat att kravet inte görs gällande om tingsrätten skulle finna att BCA ska ersättas med à-priser.

- i) Beställaren svarar inte för kostnader som har uppkommit på grund av entreprenörens eget tidsöverdrag. BCA har inte haft rätt till tidsförlängning efter den 31 januari 2016.

- ii) Arbetena avser inte ett ÄTA-arbete och uppfyller inte kraven för vad ett ÄTA-arbete är.
- iii) Ersättning ska inte utgå eftersom kravet är för sent aviserat, AB 04 kap. 2 §§ 7 - 8.
- iv) Kravet innehåller inte några styrkta eller verifierade kostnader.

Konkursboets alternativa grund beträffande konkursboets krav på ersättning för väsentlig rubbning.

- i) Någon väsentlig rubbning av förutsättningarna för utförandet av entreprenaden har inte förelegat.
- ii) BCA har inte visat eller styrkt några rubbningskostnader i enlighet med AB 04 kap. 6 § 5. Det finns inga verifierade rubbningskostnader.
- iii) Möjligheterna att åberopa väsentlig rubbning har förfallit pga. att skriftligt besked inte har lämnats i rätt tid enligt AB 04 kap. 6 § 5 st. 3.

Övriga ÄTA-krav

Beträffande övriga ÄTA-arbeten finns bestridanden av i stora delar samma slag som de som nyss har åberopats. Grunderna för dessa sammanfattas enligt följande.

- i) De uppgivna ÄTA-arbetena är varken beställda eller föranledda ÄTA-arbeten. Rekvisiten enligt AB 04 kap. 2 § 3 föreligger inte och är inte heller i enlighet med AB 04 kap. 2 § 4. TRV har helt enkelt inte beställt arbetena.
- ii) ÄTA-krav ska avse arbete i entreprenaden. Icke-arbete, dvs. rena kostnader utan arbete, såsom stillestånd kan inte ersättas som ett ÄTA-arbete.

- iii) Arbete som framgår av de administrativa föreskrifterna (AF) ersätts inte särskilt.
- iv) Som ÄTA-arbete räknas inte ändrad mängd arbete som följer av entreprenörens sätt att utföra entreprenaden, AB 04 kap. 2 § 5.
- v) I det fall kraven utgör ÄTA-arbeten bestrids respektive krav på ersättning med hänvisning till att dessa inte har aviserats på avtalat sätt, AB 04 kap. 2 § 7. Rätten till ersättning har därmed fallit bort, AB 04 kap. 2 § 8. Detta gäller även för ÄTA-arbeten under gränsbeloppet.
- vi) BCA har gjort gällande att det skulle vara oskäligt om BCA inte erhöll ersättning för sina krav. Det bestrids att någon oskälighet har förelegat.
- vii) TRV bestrider att verket har haft någon nytta av arbetet.
- viii) BCA har yrkat ersättning för ÄTA-arbeten på löpande räkning. Kostnaderna måste då vara verifierade. Det finns inga verifierade kostnader för arbetena.

Viteskravet

BCA har överskridit den avtalade förlängda tiden för entreprenaden. Vite ska utgå i enlighet med entreprenadkontraktet § 5.11. Skäl för jämkning av vitet saknas.

Krav för besiktningskostnad

Konkursboet har medgett kravet.

4. UTVECKLING AV TALAN

4.1 BCA:s konkursbo

4.1.1 Vissa i målet centrala begrepp

Ett av de entreprenadrättsliga begrepp som är aktuellt i målet är ÄTA-arbete. Begreppet ÄTA-arbete omfattar bl.a. tilläggsarbete som står i ett omedelbart samband med kontraktsarbetena. Det finns ingen tydlig förklaring till vad som menas med omedelbart samband. En tumregel är att om ett arbete kan anstå till efter det att entreprenaden har färdigställts föreligger inte ett omedelbart samband. Med *väsentligen annan natur* menas att ju mer olika arbeten är, desto lägre är sannolikheten för att det kan röra sig om ett ÄTA-arbete. Om arbetet ligger utanför den anlitate entreprenörens upphandlade fackområde eller kompetens är arbetet av *väsentligen annan natur*.

Det finns två typer av ÄTA-arbeten; beställda och likställda.

Beställda/föreskrivna ÄTA-arbeten behandlas i AB 04 kap. 2 §§ 3 och 6. Här handlar det om att beställaren vill ha något mer utfört än det som parterna avtalade om i utgångsläget och som täcks av kontraktssumman. För det har entreprenören rätt till tilläggsersättning. Beställningen ska ske skriftligen, t.ex. genom anteckning i protokoll eller översändande av ritning.

Likställda eller föranledda ÄTA-arbeten behandlas i AB 04 kap. 2 4-6 §§. Det är arbeten som likställs med beställda arbeten på grund av att de har föranletts av att beställaren har lämnat felaktiga uppgifter, t.ex. i en mängförteckning. Detta hänger samman med att beställaren har ett strikt ansvar för uppgifter som lämnas till den andra parten. Likställda ÄTA-arbeten är också aktuella om arbetsområdet avviker från vad entreprenören med fog kan förvänta sig efter besök på platsen och genomgång av förfrågningsunderlaget. Detta följer av AB 04 kap. 1 §§ 7 - 8. Det är i den här tvisten viktigt att komma ihåg att undersökning på platsen inte hade gjort någon skillnad eftersom sträckor m.m. bestämts efter det att intressenter har avgett bud.

Byggmöten är regelbundet återkommande möten under entreprenaden för de som är verksamma i den, där olika frågor avhandlas löpande. På mötena behandlas bl.a. skillnader mellan verkliga förhållanden m.m. och ekonomi samt synpunkter från parterna. Beställaren för protokoll, som justeras av entreprenören i god tid för att parterna ska kunna ta del av protokollet innan nästa möte. Detta ger möjlighet att påpeka fel eller missförstånd.

För underrättelser om händelser i entreprenaden hade TRV ett system. Enligt vokabulären i detta system är dokument som skickas från entreprenören BCA till TRV en URE (underrättelse entreprenör). Dokument från TRV till BCA var URB (underrättelse beställare).

4.1.2 Entreprenaden

Entreprenaden kom till genom att TRV som beställare och BCA som utförare ingick ett avtal som innebar att BCA skulle genomföra en entreprenad som avsåg åtgärder mot personpåkörning i region öst. Arbetet gällde röjning, trädfällning och uppsättning av stängsel runt järnvägsspåren som löper från Köping till Motala.

Entreprenaden var en utförandeentreprenad. Detta innebar att TRV ansvarade för all projektering. TRV hade alltså att anvisa BCA vad som skulle utföras och hur det skulle göras. t.ex. genom att ta fram ritningar och beskrivningar. TRV hade enligt AB 04 kap. 1 § 6 ett strikt ansvar för de uppgifter som lämnats.

4.1.3 Kontraktshandlingar

Som kontraktshandling gäller även Administrativa Föreskrifter. AF. Där finns vissa särregleringar och tillägg till det som sägs i standardavtalet AB 04.

Innehållet i parternas avtal framgår både av entreprenadkontraktet och av en mängd andra dokument som tas upp i § 1.1. Flera av dessa handlingar har utgjort förfrågningsunderlag. Handlingarna har innehållit information som har varit grunden

för BCA:s anbud. En sådan kontraktshandling är mängdförteckningarna (MF). I dessa handlingar har TRV angett mängder arbete som BCA skulle utföra, t.ex. hur många träd BCA skulle fälla på de sträckor som BCA hade handlat upp för att sätta upp stängsel.

Bland kontraktshandlingarna ingick också Mät- och ersättningsregler, MER. Av mängdförteckningarna, MF, framgår vilka mängder som BCA åtog sig att utföra. MER anger hur mängdförteckningar ska läsas och tolkas. Under varje bokstavskod i respektive mängdförteckning återfinns de aktuella arbetena som avser fällning av enstaka träd och röjning av sly. För respektive arbete står att det är en reglerbar mängd, enhet, mängd och pris.

En entreprenör, här BCA, utgår från MF som en kalkylförutsättning. Dvs. beställaren anger, att här ska alla träd inom angivet område fällas m.m., och de kringarbeten, t.ex. uppsättning av skyddsstängsel, som ska utföras. Mängdförteckningen styr detta. I t.ex. MF för Bandel 414 Sparreholm - Skebokvarn har TRV i BFB.2 angett 30 träd inom angivet område. Detta ser entreprenören. Denne ser också att man inom samma område ska röja 200 kvm sly och att skyddsstängsel ska uppföras. Mängden är reglerbar utifrån hur verkligheten ser ut. Detta gäller för alla mängdförteckningar i entreprenaden, även om mängderna har varierat för de olika sträckorna. Detta är viktiga uppgifter för entreprenören, som ska kunna räkna på det innan han lämnar sitt anbud. I detta fall har BCA gett ett pris per träd och per kvm sly. Alla koder och alla mängdförteckningar sammantagna blir BCA:s kontraktssumma.

Det sagda gäller för samtliga mängdförteckningar i entreprenaden, även om mängderna varierar beroende på vilken sträcka det handlar om.

4.1.4 Anbudskomplettering

För prissättningen gjorde BCA en anbudskomplettering, som innebar att bolaget sänkte sitt pris per träd för alla sträckor till 2 075 kr med anledning av att stubbehov och

hantering inte skulle ingå. Ersättningen för sly varierade beroende på vilken sträcka det gällde, mellan 41 och 49 kr per kvm. Detta framgår av respektive mängdförteckning.

4.1.5 AMA 04

AMA är ett referensverk med tester som beskriver krav på material, utförande och färdigt resultat. Förfrågningsunderlaget för entreprenaden omfattade även tekniska beskrivningar som upprättats i anslutning till AMA. Detta innebär att parterna med stöd av ett sifferbaserat kodsysteem har hänvisat till text i AMA som gäller för entreprenaden. Konsekvensen är att BCA har åtagit sig att utföra entreprenaden så som anges i åberopade texter i AMA, jämte övriga kontraktshandlingar. Relevanta koder är BFB.2 trädfällning och BFC röjning av sly.

MER är en del av AMA. Där förklaras att BFB.1 och BFB.2 är mätregler och hur man ska mäta utfört arbete. Några bestämda regler för när man ska använda BFB.1 eller BFB.2 finns inte. Det är upp till parterna att avgöra.

En viktig typ av dokument i målet är s.k. avvikelse- eller ÄTA-rapporter. Parterna har under entreprenaden haft omfattande muntliga kontakter om entreprenadens framdrift. BCA har skickat underrättelser till TRV för att uppfylla det mellan parterna avtalade skriftlighetskravet. Av t.ex. rapporten för ÄTA 41, som gäller elarbetsansvarig för maskin på sträckan Nyköping 4, framgår när den upprättades, vad den handlade om och när den skickades till TRV. Man ser à-pris, arbetade timmar och totalkostnaden. Av ÄTA-rapporterna framgår, att BCA har tillhandahållit tillräckligt faktaunderlag för att styrka sina krav och har visat att aviseringsplikten mot TRV enligt AB 04 kap. 2 § 7 har uppfyllts.

4.1.6 Tvistefrågorna

Det första tvistefrågan i målet gäller Göranssons arbeten. Där finns tre alternativ för hur ersättning ska utges. Tvistefråga två i målet gäller övriga ÄTA-arbeten.

I en överenskommelse mellan parterna i januari 2019 reglerade parterna vissa frågor. Efter denna betalade TRV den 3 februari 2019 1 049 438 kr till BCA. Räntheyrkandet har påverkats av detta förhållande.

För räntheyrkandet är sättet att räkna ränta ostridigt. Krav på betalning har framställts till TRV genom faktura den 4 april 2016 på beloppet 7 180 468 kr avseende Göranssons arbeten jämlikt avtalad mängdreglering, genom kravbrev den 26 april 2016 avseende betalning om 2 977 040 för ÄTA 28 och genom mail den 2 september 2016 med krav på totalt 11 168 571. Därutöver har parterna träffat en deluppörelse den 3 februari 2019.

4.1.7 Tvistefråga 1

Huvudfrågan i målet, tvistefråga 1, gäller BCA:s rätt till ersättning för trädfällning och slyröjning som Göranssons har utfört. Enligt parternas avtal ska de arbeten som Göranssons har utfört ersättas utifrån avtalade mängdförteckningar som kontraktsarbeten. Betalning ska ske enligt översänd faktura jämte tillkommande justering av mängder.

Kravet baseras på redovisningar från Göranssons som BCA sedan fakturerade till TRV. Enligt den överenskommelse som parterna träffade i januari 2019 har BCA dragit av 26 000 kr från sitt krav. Till detta kommer krav den 2 oktober 2016. Avdrag har gjorts för den betalning som BCA erhöll från TRV den 3 februari 2019. Kravet uppgår således till 6 260 008 kr.

Att Göranssons arbeten ska ersättas enligt vad som har angetts i mängdförteckningar och anbudskompletteringar gäller oavsett om Göranssons arbeten är att anse som kontraktsarbeten eller ÄTA-arbeten. Skälen för detta är att det finns ett explicit avtalat à-pris för arbete med trädfällning. Andra underentreprenörers arbeten med trädfällning har ostridigt ersatts enligt mängdförteckningarna med avtalat à-pris. Bestämmelsen i kontraktet som möjligen kan tala för ersättning enligt självkostnadsprincipen når inte

upp till kraven på tydlighet samt ger enligt AB 04 kap. 6 § 6 att arbete med trädfällning ska ersättas enligt mängdförteckningar med avtalat à-pris.

Byggmöten hölls för att förtydliga saker och teckna ned överenskommelser som träffades. Byggmöte nr 5, som hölls den 18 november 2015, är mest relevant i målet. Protokollet fördes av TRV och justerades av BCA. Där träffades en överenskommelse om att ta in Göranssons som underentreprenör till BCA. Anteckningen i protokollet är att Göranssons ska genomföra trädfällning och röjningsarbete som underentreprenör till BCA. Göranssons hade relevanta kvalifikationer för detta.

TRV har nekat att ersätta BCA för utfört arbete utöver vad parterna kom överens om genom överenskommelsen i januari 2019. Det är i målet tvistigt vad parterna avtalade beträffande ersättningen för Göranssons arbeten. En central fråga är vad parterna kom överens om vid byggmöte nr 5. Av noteringen från mötet framkommer att Göranssons anlätades som underentreprenör till BCA. Det är det enda som framgår. BAC gör gällande att det inte träffades några särskilda överenskommelser om betalning av Göranssons arbete. Samma ersättning skulle utgå till BCA som till alla andra underentreprenörer. Ersättningen ska alltså utgå enligt mängdförteckningarna. Andra underentreprenörer som har utfört trädfällning och röjning har ersatts enligt dessa förteckningar. Om man hade kommit överens med Göranssons om någon annan ersättning borde det ha kommit fram.

TRV har gjort gällande att Patrik Nilsson för BCA har träffat avtal om att ersättning skulle utgå enligt arbete på löpande räkning. BCA bestrider att Patrik Nilsson har ingått en sådan överenskommelse eller att han har ämnat att ingå en sådan. En överenskommelse av sådan karaktär ska dokumenteras skriftligt. Det finns emellertid inget skriftligt dokument över en sådan överenskommelse. Om en sådan hade träffats borde den ha förts in någonstans.

Patrik Nilsson deltog i byggmötet för BCA som projektchef. Han hade den rollen i ett antal projekt. Frågan är om han hade behörighet att ingå ett sådant avtal, för det fall att

det hade ingåtts. Av projektplanen framgår att Patrik Nilsson inte hade rätt att handlägga frågor av kontraktsskarakär. Han var projektchef och hade befogenhet att träffa ekonomiska uppgörelser. Dock var det ombudet i entreprenaden som handlade frågor av kontraktsskarakär. Av kontraktet framgår att ombud i entreprenaden var Torbjörn Jönsson.

Eftersom frågan avsåg ersättningsfrågor för arbete i stort var det en typiskt kontraktuell fråga. På byggmötet fanns ingen person från BCA som var behörig att teckna denna överenskommelse. Inte heller TRV:s ombud var med. Det fanns således ingen möjlighet att med bindande verkan ingå den överenskommelse som TRV påstår har träffats. Dessutom har det krävts att överenskommelsen var skriftlig.

Beträffande anteckningen på byggmöte nr 5 saknas det anledning att utelämna information på mötet att annan ersättning skulle ske eller användning av annan kod för ersättning. I protokollet framgår endast att Göranssons skulle bli underentreprenör till BCA. Torbjörn Jönsson var informerad och godkände att Göranssons skulle ingå som BCA:s underentreprenör. Han informerades inte om någon överenskommelse om annan ersättning och hade inte gått med på den överenskommelse som påstås.

Om man hade kommit överens om annan ersättning skulle man inte ha informerat BCA om detta. BCA har förhållit sig helt passivt. Innehållet i överenskommelsen har inte skickats i mail eller på något annat sätt. Det framgår bara att Göranssons skulle vara underentreprenör. Det har inte träffats någon överenskommelse som innebär att Göranssons inte skulle få ersättning som alla andra BCA:s underentreprenörer. Det finns inte något samband eller något byggmötesprotokoll där det har antecknats att Göranssons skulle ersättas på annat sätt.

4.1.8 Göranssons arbeten

Göranssons arbeten avsåg trädfällning och slyröjning och utfördes från november 2015 till april 2016. Alla arbetena är kontraktsarbeten enligt AB 04 kap. 4 § 1. MF är

kontraktshandling. Arbetet som sådant avgör om det är ett kontraktsarbete eller inte, inte vem som utför det.

Det är ostridigt att alla andra underentreprenörer har ersatts enligt mängd-förteckningarna. BCA hade därför en befogad uppfattning att Göranssons skulle ersättas på samma sätt.

Att avtala att arbetena skulle utgöra ÄTA-arbeten strider mot grundläggande principer inom entreprenadrätten. Ett kontraktsarbete kan inte bli ett ÄTA-arbete.

Det är ostridigt att parterna särskilt har avtalat om att ändra à-priserna och sätta ett lägre pris, som gällde enligt komplettering av anbudet. Kompletteringen skedde på anmodan från TRV. Priserna för träd-fällning blev därigenom lägre. BCA accepterade en sänkning på cirka 20 procent. Kontraktssumman ändrades dock inte. För röjning av sly var koden BFC och ersättningen 49 kr/kvm. Det är en reglerbar mängd. Det finns således ingen slutlig mängd, utan den anpassades efter verkligheten. Att mängderna ändras medför inte att arbetena blir ÄTA-arbeten. Ändrade mängder innebär inte att det föreligger sådana brister eller ändrade förutsättningar som krävs för att likställda arbeten som faller in med ÄTA, AB 04 kap. 2 § 4, ska föreligga.

Av Bygandets Kontraktskommittés (BKK) PM om ersättningsformer för entreprenader, framgår att fråga här är om kontraktsarbeten och att man har rätt till ersättning enligt MF. Av motiven till MER framgår att det är upp till parterna vilken uppmättningsform som ska tillämpas. Här har parterna avtalat om träd-fällning per styck träd med ett á-pris. Mängden träd ökade från 290 till 3 017.

Det tillkom även fällning av träd som inte påverkade stängselinjen så kraftigt att mängden ökade. Göranssons utförde även dessa arbeten. Göranssons har således röjt och fällt träd enligt instruktioner och syneprotokollen. De arbeten som Göranssons har utfört har varit kontraktsarbeten. Den reglerbara mängden är det som var verkligt. Det är så man mäter det. Göranssons har noterat det som bolaget har röjt och har sedan

mätt upp i fält. Detta framgår av en förteckning över fällda träd. Där framgår också den kod enligt vilken ersättning ska utgå.

BCA har ersatt Göranssons för fällning av träden enligt detta. MF anger att BFB.2 har beaktats och att man har redovisat träden och den stamdiameter som har angetts i AMA kod BFB. Det som står i koden är ostridigt. Göranssons har beaktat detta när Göranssons har utfört arbetena, vilket återspeglas i förteckningen.

TRV har kallats och getts möjlighet att närvara vid uppmätningen i enlighet med AFC.39. BCA kallade det mätning. Patrik Nilsson skickade per mail en inbjudan till TRV till mätning den 17 februari 2017. BCA angav var man skulle börja med mätningen och vilken yta den skulle avse. TRV påstår att verket inte var kallat i rätt tid och inte har getts möjlighet att närvara. Det gällde endast en mätning och BCA har kallat alla, även TRV. TRV valde dock att inte närvara. Även om TRV inte skulle ha kallats i behörig ordning har det inte haft någon inverkan på betalningen. Det finns ingen reglerad konsekvens av detta. Det är en ordningsregel.

4.1.9 Betalningskravet

BCA har sänt en faktura till TRV med krav på betalning och underlag för arbetet, såsom man har gjort med övriga arbeten. Det är korrekt att man först har kallat arbetet ÄTA. Det skedde av misstag. Rättelse skedde så snart det upptäcktes.

Fakturan hänvisar till hur kontraktet är benämnt. Den tar upp de sträckor där arbete har utförts enligt MF. Efter det att fakturan hade gått iväg påpekade TRV att BCA hade missat en viss del, vilket ledde till att BCA framförde ytterligare krav om 67 744 kr.

4.1.10 Skälighet

Begärd ersättning är skälig. När parterna inte har avtalat om ett nytt pris har BCA sammanställt sitt krav enligt mängdförteckningarna. Om man tar den totala uppmätta mängden träd 3 017 gånger ursprungspris är det betydligt dyrare. Även kostnaden för röjning av sly enligt det gamla priset är mycket högre. Ersättning skulle då ha utgått

med 8 797 121 kr. BCA har således begärt 1,5 milj. kr mindre än det ursprungliga priset. Detta förhållande ska tas till intäkt för att begärt belopp är skäligt.

Efter att ha dragit av ersättning enligt januariöverenskommelsen ska 6 260 008 kr ersättas enligt huvudalternativ och alternativ 1 under tvistefråga 1.

4.1.8 Tvistefråga 1 – alternativ 1

Även om tingsrätten finner att Göranssons arbeten är att anse som ÄTA-arbeten ska ersättningen för arbetena ersättas enligt mängdförteckningarna, kod BFB.2 med tillämpning av avtalat à-pris om 2 075 kr per träd. Arbetena ska alltså ersättas enligt mängdförteckningarna oavsett om det är kontraktsarbeten eller ÄTA-arbeten. BCA har därmed rätt till ersättning med 6 260 008 kr även enligt detta alternativ.

Det anförda gäller då kontraktet är oklart, då en överenskommelse om à-pris finns, innehållet i AB 04 kap. 6 § 6 samt då andra underentreprenörers arbeten har ersatts enligt mängdförteckningarna med à-pris.

4.1.9 Är kontraktet oklart?

Enligt den rangordning av kontraktshandlingarna som finns i AB 04 kap. 1 § 3 väger kontraktet tyngst. Därefter kommer ändringar i AB 04 som har tagits upp i sammanställningen i Administrativa Föreskrifter (AF). På plats 3 kommer AB 04 där det anges hur man kan avtala om avsteg från AB 04 föreligger. På plats 5 kommer anbudet och på plats 7 finns mängdförteckningarna.

Kommentaren till AB 04 kap. 1 § 3 anger hur parterna kan avtala om särreglering, dvs. avsteg från AB 04. För täckbestämmelser räcker det att ändringen är tydlig och tas upp under rätt kod i AF för att regleringen i AF ska ha företräde. För fasta bestämmelser gäller att ändringen ska vara upptagen även i sammanställningen som nämns i punkt 2 i listan.

I AB 04 kap. 6 § 6 anges att värdet av ÄTA-arbete ska beräknas enligt ”*avtalad à-prislista, prissatt mängdförteckning, eller annan avtalad debiteringsform.*” Man avser då en MF med arbete, pris per enhet och totalt belopp. Aktuell sträcka i exemplet Bandel 414 Sparreholm - Skebokvarn gäller 30 träd. Parterna har senare avtalat ett pris om 2 075 kr per träd. I denna mängdförteckning – och i alla andra MF - anges att mängden träd att fälla var reglerbar. Det betyder att mängden kunde öka utan att det för den delen innebar att det skulle vara ett ÄTA-arbete. Alla MF har samma struktur och hänvisar till BFB.2 beträffande ersättning för trädfällningsarbeten. À-priset 2 075 kr gäller för BFB.2 generellt. På det sättet får man fram hur ersättningen för trädfällningsarbeten enligt BFB.2 ska beräknas generellt. Beräkningen och resultatet ser likadant ut när man räknar på trädfällningsarbeten enligt BFB.2 som ÄTA-arbeten.

§ 6.11 i kontraktet är mer oklar. Här anges istället att värdet av ÄTA beräknas enligt 1. Överenskommet fast pris. 2 Verifierad självkostnad eller 3. Överenskommet à-pris.

Något överenskommet fast pris finns inte och har inte gjorts gällande i målet. Vad som annars gäller är oklart. Tvistefrågan här är om ersättning ska utgå enligt verifierad självkostnad eller enligt överenskommet à-pris. Entreprenadkontraktet ger inget något klart svar. Det framgår inte vilket alternativ som har företräde.

Det finns ett avtalat à-pris enligt avtalskompletteringen. BCA gör gällande att det är det avtalade à-priset som gäller, mot bakgrund av kontraktets oklara reglering och att parterna explicit har avtalat om att à-priser ska gälla. Om TRV får rätt i att entreprenadkontraktets reglering i § 6.11 ska gälla leder det till samma resultat eftersom det finns ett avtalat à-pris i anbudskompletteringen. Det är den enda tydliga regleringen.

Det är av största vikt hur parterna har hanterat ersättningsfrågan under entreprenaden. Det är därvid ostridigt att TRV har ersatt andra av BCA:s underentreprenörers arbeten enligt avtalade à-priser – dvs. enligt AB 04 kap. 6 § 6 eller enligt kontraktet § 6.11.

Inga särskilda överenskommelser har träffats om detta. Syftet har hela tiden varit att ersätta ÄTA-arbeten enligt avtalat à-pris, dvs. som ett kontraktsarbete.

Om BCA ska få ersättning för Göranssons arbeten som ÄTA-arbeten enligt avtalat à-pris ska man se på vad mängdförteckningarna säger. Det finns förteckningar för de flesta av de sträckor som BCA har utfört. Där finns konkreta uppgifter om antal träd som BCA skulle fälla och vilken ersättning som skulle utgå för detta. Sammanfattningsvis skulle BCA fälla totalt 290 träd och för det få ersättning med 766 460 kr. Det ger ett snittpris per träd att fälla om 2 643 kr.

Mängden träd som Göranssons fällde kom slutligen att uppgå till 3 017 träd. För det vill BCA få ersättning med 6 260 275 kr, vilket är 2 075 kr per träd, och ett väsentligt lägre pris per enhet än vad TRV ursprungligen hade tänkt sig.

Frågan är då om ökade mängder inte bör föranleda en ändring av à-priset? Emellertid kräver en ändring av à-priset aktivitet från en parts sida och att särskilda omständigheter ska föreligga, se AB 04 kap. 6 § 6 st. 2. Enligt bestämmelsen gäller överenskomet à-pris till dess mängden arbete har ökat med 25 procent och värdet motsvarar 0,5 procent av kontraktssumman samt att man anmält att överenskomet à-pris inte längre ska gälla. Man har inte heller avtalat om att à-pris inte ska gälla.

4.1.10 Uppmätning av Göranssons arbeten

TRV har kallats till och getts möjlighet att närvara vid uppmätning. TRV har anvisat vilka träd som skulle fällas eller i vilka områden som träd skulle fällas. TRV har beställt arbeten avseende trädfällning. Arbetet har utförts efter anvisningar och träd har fällts inom anvisade områden. Frågan är hur BCA ska få ersättning för det.

BCA har uttryckligen och i vart fall konkludent redovisat utförda mängder i enlighet med vad parterna har avtalat. Detta är tillräckligt för att ersättning ska utgå. Betalningsunderlag och redovisning är desamma som för huvudalternativet.

4.1.11 Tvistefråga 1 - Alternativ 2

För det fall att tingsrätten finner att TRV har rätt i sitt resonemang att arbetena är ÄTA-arbeten och ska ersättas på löpande räkning enligt självkostnadsprincipen ska arbetena ersättas med 1 621 204 kr. Enligt det synsättet är beloppen fördelade på olika ÄTA-arbeten. I det alternativet anger AB 04 kap. 6 § 9 och § 6.15 i kontraktet hur ersättningen ska beräknas. I AB 04 kap. 6 § 9 sägs, att enligt självkostnadsprincipen utgår kostnader för material, varor, arbetsledning, arbetare, hjälpmedel och entreprenörsarvode. I kontraktet § 6.15 framgår att BCA vid självkostnad har rätt till kostnaden samt för entreprenörsarvode om 5 procent.

4.1.12 ÄTA-arbetena

4.1.12.1 ÄTA 6

Kravet gäller de arbeten som Göranssons utförde, nämligen fällning av 3 017 träd. Beloppen och ersättning för detta är i och för sig ostridigt. Arbetet som har utförts och hur det beräknas framgår av ÄTA-rapporten.

4.1.12.2 ÄTA 10, 12, 35, 44 - 46

Dessa poster avser kostnader för arbeten med uppsättning och demontering av byggstängsel, etablering samt hyreskostnader för stängsel.

4.1.12.3 ÄTA 14 och 25

Kraven gäller ometablering av resurser. Det rör sig om arbete i form av flytt av material och resurser till andra sträckor på grund av att den ökade trädfällningen medförde att BCA inte kunde utföra sina arbeten enligt ursprungligen avtalad tidplan. Detta är alltså föranledda ÄTA-arbeten enligt AB 04 kap. 2 § 4. Kostnaderna utgör en ÄTA eftersom fråga är om tilläggsarbeten med ett omedelbart samband och inte av väsentligt annan natur än kontraktens arbeten, där uppsättning av byggstängsel är en del av BFB.2 och BFC

4.1.12.4 ÄTA 16 och 24

Dessa kostnader avser överdimensionerad arbetsstyrka. BCA har haft en planerad arbetsstyrka att utföra arbeten på angivna sträckor. Den ökade mängden träd störde framdriften så att tillgänglig sträcka att arbeta på var för liten för arbetsstyrkan. Förhållandena var sådana att BCA var tvunget att anpassa arbetsstyrkan.

4.1.13 Byggstängsel i allmänhet - ÄTOR

För att hindra obehöriga personer att ta sig in på området måste byggstängsel uppföras. Mängden stängsel är relevant då det var en följd av den ökade mängden träd som skulle fällas. BCA var kontraktuellt skyldigt att sätta upp stängsel enligt AFG.316. Villkoret tar dock bara sikte på kontraktsarbeten. En annan tolkning skulle strida mot systematiken i AB 04, som bygger på att en entreprenör ska kunna räkna på kostnaderna och vinsterna av ett uppdrag. Mängden arbete m.m. ska vara kalkylerbart. Trots detta kan man fråga sig följande: om det står att man ska sätta upp stängsel varför ska BCA få ersättning för det som ett ÄTA-arbete? Hur kan det vara ett tillägg? Det är detta som BCA gör gällande i sitt förstahandsyrkande. Om BCA får ersättning där får BCA ersättning för alla kostnader relaterade till trädfällning.

Om BCA får ersättning för trädfällningsarbetena med sin självkostnad innebär det att BCA inte får ersättning för andra kostnader som BCA har haft som en direkt följd av den ökade mängden trädfällningsarbete och förlängd spårsträcka. Detta är fel och oskäligt. En tillämpning av självkostnadsprincipen innebär i stället att varje kostnadspost ska ersättas var för sig enligt AB 04 kap. 6 §§ 6 och 9 samt kontraktet § 6.11 p. 3 och § 15. Till BCA:s angivna självkostnader kommer tillägg för avtalad procent på arbetsledning och entreprenörsarvode.

Det vore direkt oskäligt om BCA inte fick ersättning för fulla kostnader för trädfällningen och därmed även för stängsel. Framförallt eftersom TRV varit medvetet om detta.

En ytterligare synpunkt är att entreprenören ska stå alla kostnaderna för material, AB 04 kap. 1 § 9. Byggstängsel är inte material i begreppets rätta bemärkelse, utan ett

hjälpmedel som ersätts genom koden i MF. Om BCA inte får ersättning för material enligt kontraktet ska BCA få ersättning för kostnaderna som ett ÄTA-arbete.

4.1.14 Byggstängsel som beställt ÄTA-arbete

Det är ostridigt att TRV:s projektering var felaktig då fler träd behövde fällas än vad som var projekterat för. Vid de syner som hölls anvisade TRV för BCA områden där träd skulle fällas. Anvisningen av fällning av träd utgjorde även beställningar av kringarbeten, som byggstängsel. I t.ex. ett syneprotokoll gällande ÄTA 10, sträckan Åby 3, anvisas i flera fall att stängsel ska sättas upp. Det anges att när befintligt stängsel har rivits har provisoriskt stängsel behövt sättas upp innan ett nytt stängsel kunnat monteras, med hänsyn till trafiken på spåren.

Beställningarna borde ha dokumenterats tydligare, även om syneprotokollet uppfyller kraven på skriftlighet enligt AB 04 kap. 2 § 6. BCA hade dock inte anledning att trycka på för att få dokumentation eftersom BCA utgick från att parternas avtal skulle följas och att BCA skulle få ersättning enligt MF. Då hade frågan om specifika beställningar av byggstängsel inte varit en fråga. Det är oskäligt om BCA inte får ersättning för arbete och kostnader relaterat till byggstängsel, se särskilt AB 04 kap. 2 § 8.

Att beställningar har skett vid syn stöds också av byggmötesprotokoll nr 1, där det beslutats att mängden träd att avverka skulle avgöras vid syn. Skriftlighetskravet gällande beställning är därmed uppfyllt.

Av protokollet från byggmöte nr 6 framgår att TRV har beställt att sträckan Åby 3 skulle utökas med 150 meter. Detta har också ökat behovet av byggstängsel. Därmed är kravet på skriftlig beställning enligt AB 04 kap. 2 § 6 uppfyllt.

4.1.15 Byggstängsel och övriga kringkostnader – föranledda ÄTA-arbeten

BCA gör i andra hand gällande att arbetet med byggstängsel utgör ett föranlett ÄTA-arbete enligt AB 04 kap. 2 § 4 som en direkt följd av TRV:s ändrade projektering och

anvisningar. Kravet grundas på att avsevärt ändrade förutsättningar och mängder på arbetsområdet har skett i förhållande till vad som har angetts i MF.

Det är oskäligt om BCA inte får ersättning för utfört arbete som har varit till nytta för TRV. Detta särskilt mot bakgrund av att TRV har varit medvetet om den ökade tidsåtgången i entreprenaden och TRV:s strikta ansvar för tillhandahållna uppgifter enligt AB 04 kap. 1 § 6. Annars är det, som en direkt följd av TRV:s ändrade projektering, ett föranlett ÄTA-arbete. Det är oskäligt att BCA inte får ersättning för utfört arbete som TRV har haft nytta av, AB 04 kap. 2 § 8.

4.1.16 Tvistefråga 2

Kraven avser ersättning för avvikelser i ÄTA-rapporter. Dessa är till sitt innehåll ostridiga. BCA gör beträffande dessa arbeten gällande rätt till ersättning enligt självkostnadsprincipen enligt parternas avtal och AB 04.

För det fall att ÄTA 28 inte bedöms vara en ÄTA gör BCA i andra hand gällande att det är rubbning på grund av att TRV:s bristande projektering har lett till väsentlig rubbning.

4.1.17 Bakgrund

Frågan hur man ska underrätta beställaren regleras i AB 04 kap. 2 § 7. Om kostnaden understiger ett halvt prisbasbelopp kan entreprenören påbörja arbetena genast, utan att underrätta beställaren. Gränsbeloppet var vid den tiden 26 200 kr. Då föreligger rätt till ersättning för ÄTA.

BCA har löpande underrättat TRV om omständigheter i entreprenaden. Det har skett vid syner och på byggmöten. Genom parternas överenskommelse att ta in Göranssons har TRV haft insikt om de ändrade förhållandena. Löpande underrättelser har skett. För varje ÄTA har det sammanställts en ÄTA-rapport som BCA har skickat till TRV i enlighet med avtalet. Krav på ersättning har ostridigt framställts i brev. Detta ligger till

grund för ränteyrkandet. TRV har erhållit ÄTA-rapporterna, i vart fall med BCA:s yttrande den 4 juni 2019.

4.1.18 ÄTA-kraven

4.1.18.1 ÄTA 23

Kravet är på 120 200 kr och avser arbete med bergdubb för stängselstolpar. Dessa används för att fästa stängsel i berg. Arbetet ingår inte i MF då det inte finns en kod för det. Därför blir det en ÄTA.

TRV har invänt, att det inte har skett en avräkning för avgående arbete. I det här fallet skulle man ha grävt ner fästena i marken med en enklare metod. BCA vill ha betalt för det. BCA menar, att avräkning har skett i enlighet med AB 04. Tyvärr framgår det inte av ÄTA-rapporten. Det görs dock gällande att det har gjorts då BCA inte har fått ersättning för kostnad för material, utan endast för personalkostnader. Med hänsyn till omfattningen av nedlagt arbetet, och att det varit nödvändigt, skulle det vara oskäligt om BCA inte erhåller ersättning, helt eller delvis, då arbetet har varit till nytta för TRV.

4.1.18.2 ÄTA 26

Kravet är på 2 150 kr och avser syn före påbörjande av arbete. Sträckan Åby 1 skulle ersättas med ett nytt stängsel. Det finns en URE där detta framgår. Enligt AFC.122 svarar varje part för sina kostnader vid syn. BCA begär ersättning för denna syn då TRV ville göra en omprojektering. Det innebär att detta var en syn utanför kontraktet.

4.1.18.3 ÄTA 28

Kravet avser kostnader för förlängd etablering med 3 426 648 kr. Arbetet görs i första hand gällande som ett föranlett ÄTA-arbete. Kravet avser upplupna kostnader för egen personal på grund av förlängd etablering till och med juni 2016, då arbetet godkändes. Kostnaden tillkom på grund av att mängden arbete med trädfällning och sly blev mer omfattande än vad som hade kunnat förutsättas när kontraktet tecknades.

Antalet timmar och timpris framgår av ÄTA-rapporten. Kravet avser självkostnaden, i enlighet med parternas kontrakt. Den ökade mängden arbete innebar att tidplanen inte kunde hållas och ledde till längre etablering.

Det är oskäligt om BCA inte får ersättning då arbetet var till nytta för TRV och TRV var medvetet om att det skulle ta längre tid på grund av de ökade mängderna. BCA bestrider att BCA eller någon underentreprenör har orsakat tidsförlängning.

TRV har hävdad, att kravet avser arbetsledning som inte ska ersättas enligt avtalet. BCA har uppfattat att TRV menar att arbetsledning är en ledningsfunktion som kravställs. BCA delar inte den uppfattningen. AFC.371 och AB 04 kap. 3 § 9 behandlar frågan om ansvar för samordningen, men inte frågan om ersättning. Den tas upp i AB 04 kap. 6 § 9 p. 8. BCA bestrider påståendet att AFC.371 medför ändring. AB 04 kap. 6 § 9 är en fast bestämmelse och ändring ska införas i AF-delen i AFC.111. Eftersom AFC.371 finns upptagen i AFC.111 gäller inte den för entreprenaden. Man har därför rätt till yrkad ersättning för arbetsledning enligt ÄTA 28.

I andra hand gör BCA gällande att det i vart fall är fråga om en väsentlig rubbning av entreprenaden. Under alla omständigheter har dessa resurser varit allokerade till projektet och medfört kostnader. De avser den förlängda etableringen på grund av den dåliga projekteringen med ökade mängder. Genom sin natur ska de klassificeras som väsentlig rubbning av entreprenaden.

I preskriptionsfrågan gör BCA gällande att krav har framställts genom angivande av rekvisiten i ÄTA-rapporten, att krav är framställt genom ÄTA-rapporten och att den ostridigt godkändes den 7 juli 2016.

4.1.18.4 ÄTA 32

Kravet avser kostnader om 86 437 kr för utryckning och åtgärdande av stängsel pga. vandalisering, efter det att TRV hade beställt arbetet. Arbetet utfördes i februari 2016. BCA aviserade till TRV i vart fall den 19 februari 2016. BCA har drabbats av merkostnader då TRV har beordrat arbete under en helg för att åtgärda ett stängsel. BCA har rätt till denna ersättning.

4.1.18.5 ÄTA 33

Kravet gäller kostnader om 16 800 kr för hinder vid håltagning pga. sten i mark vid Fiskeby 5. Det är ett föranlett ÄTA-arbete avseende kostnader för byte av arbetsmetod. BCA var tvunget att byta till manuell grävning i stället för maskingrävning pga. att det fanns stora stenar i stängsellinjen. BCA hade rätt att kalkylera med maskingrävning, vilket visade sig vara omöjligt. Markförhållandena var annorlunda än man kunde förutsätta vid anbudsgivningen. Kravet anmäldes senast den 25 april 2016. Enligt AB 04 kap. 2. § 7 st. 2, var BCA inte skyldigt att underrätta innan, men efteråt. Anmälan är korrekt gjord.

4.1.18.6 ÄTA 34

Kravet avser kostnad om 16 695 kr för en inställd syn i Nyköping den 8 mars 2016. TRV beställde syn och ställde därefter in den. Därigenom uppstod merkostnader för BCA, se AFC.122. TRV har hävdat att BCA skulle stå sina egna kostnader, men detta är en merkostnad för inställd syn och inte deltagande vid syn. Kostnader uppkom för BCA på grund av att TRV av någon anledning ställde in synen.

4.1.18.7 ÄTA 38

Kravet avser kostnader för bergdubb. Det är ett föranlett ÄTA-arbete. Anmälan är gjord den 25 april 2016. Arbetet utfördes under tiden den 29 februari 2015 till mars 2015. BCA inhämtade TRV:s åsikt den 16 december 2015. I byggprotokoll nr 6 har antecknats att det ska sättas bergdubb på platsen.

ÄTA-rapporten skickades till TRV. Det finns ingen kod för bergdubb i MF. Därför blir det ett beställt ÄTA-arbete. Avräkning har skett för att kompensera för den ursprung-

liga fästmetoden genom att BCA inte har tagit med alla timmar som har lagts ned på arbete. Materialkostnaden för bergdubb är relativt hög här jämfört med ÄTA 23.

4.1.18.8 ÄTA 40

Kravet gäller kostnad för daglig tillsyn av alpinstaket med 56 700 kr. Anmälan är gjord. Arbetets omfattning framgår av handlingen. Arbetet har varit TRV till nytta och TRV kände till det. Det är oskäligt om BCA inte får ersättning pga. att BCA inte inhämtade synpunkter innan.

4.1.18.9 ÄTA 41

Kostnaden avser elarbetansvarig på maskin vid arbete på sträckan Nyköping 4. Det är ett föranlett ÄTA-arbete. Det finns ingen kod för detta i MF. Därför är det en ÄTA. TRV har ersatt BCA med 3 300 kr. 8 400 kr återstår att betala.

4.1.18.10 ÄTA 43

Detta är ett föranlett ÄTA-krav som gäller kostnad om 17 850 kr för fästning med bergdubb utanför Nyköping. Precis som i de andra fallen fanns det berg på platsen. Det gick inte att fästa stängslet på annat sätt. Det fanns ingen kod för detta. Därför blev det en ÄTA. Kravet anmäldes i rätt tid. Även detta omfattas av bestämmelsen i AB 04 kap. 2 § 7 då beloppet är lägre. Av dagboksblad framgår arbetets omfattning och art. Även här har man kompenserat för avgående arbete. BCA har begärt ersättning endast för personalkostnaderna.

Sammantaget visar rapporterna att BCA har underrättat TRV om respektive ÄTA enligt avtal och i vissa fall i enlighet med AB 04 kap. 2 § 7, och att BCA har tillhandahållit hela materialet som är komplett för redovisning av ÄTA-arbeten. Rätt till ersättning föreligger.

4.2 TRV

4.2.1 Bakgrund

Enligt kontraktet skulle arbetena i entreprenaden vara klara den 31 december 2015. Entreprenaden försenades emellertid och slutbesiktning skedde först den 7 juli 2016. TRV medgav tidsförlängning till den 30 januari 2016. Därefter har någon förlängning inte medgetts. Fråga var om en utförandeentreprenad med ett antal mängd-beskrivningar, MF. Dessa upprättas enligt AMA anläggning 10.

De mängder som TRV har skickat ut för anbudsgivning byggde på en föregående projektering som en av beställaren anlitad konsult hade upprättat. Dessa utgjorde underlag för anbudsgivarens prissättning av MF. Uppgiften att à-priserna för trädfällningen justerades är riktig. Det berodde på en sänkning av kraven för dessa arbeten. Däremot justerades inte à-priserna för röjning.

De koder i ÄTA 6 som är aktuella är AMA-koden BFB.2, enligt vilken arbetet med fällning av träd enligt MER ska ersättas styckvis efter antal. Den andra koden som kravet innefattar är BCF, som gäller röjning och som mäts enligt MER med ersättning per kvadratmeter. För att arbetena ska ersättas enligt koderna krävs att arbetena har mätts enligt de kravställningar som gäller för koderna.

Vid en genomgång av samtliga prissatta MF under AMA-koden BFB.2 ”*Fällning av enstaka träd*” anges ett styckpris på trädfällningen, med allt mellan 0 till 100 träd per mängdförteckning. Normalt anges något 10-tal träd under BFB.2-koden i respektive mängdförteckning, med åsatta styckepriser för trädfällningen. Under BFC-koden ”*röjning*” anges ett antal kvm i respektive MF, där arbetet alltså har prissatts med ett ytrelaterat pris.

Priserna ska vara reglerbara. Således utvisar inte mängderna i MF exakta antal träd. Vissa variationer kan förekomma. Avsikten är att arbetet ska ersättas med verkligt utförd mängd. Dock förutsätts för tillämpning av mängdbeskrivningarnas à-priser att

mängderna rimligt stämmer överens med de verkliga förhållandena, så att priserna är relevanta.

Var gränsen går mellan träd och sly i BFB är viktigt eftersom arbetena ersätts på olika sätt. I AMA Anläggning 10 avser koden *BFB Trädfällning* träd med en stamdiameter 0,1 m eller större vid 1,3 m höjd över markytan. Då är det ett träd som ska ersättas enligt BFB.2. Røjning under koden avser träd med mindre stamdiameter än 0,1 m vid 1,3 m höjd över markytan. Dessa bestämmelser är avtalsinnehåll mellan parterna. Varje MF inleds med att det anges att den ansluter till AMA 10. Därmed är AMA 10 avtalsinnehåll.

Syftet med entreprenaden var stängselsättning. Fällning och røjning finns under B-kapitlet i AMA Anläggning 10. Det var förarbeten och hjälparbeten till den kommande stängselsättningen. För att bli ense om dragningen av stängslet, som inte var klarlagd i handlingarna dessförinnan, förutsatte kontraktet att gemensamma syner skulle genomföras för att närmare anpassa stängsellinjen efter järnvägen och naturliga förhållanden på platsen. Synerna gav också parterna möjlighet att stämma av att underlaget stämde överens med verkligheten.

Synerna genomfördes mellan den 25 juli och den 13 oktober 2015. Vid dessa syner medverkade olika personer från TRV. Det upprättades protokoll, och i vissa fall flera protokoll för varje mängdbeskrivning. Eftersom vissa sträckor var långa upprättades ibland fler protokoll än mängdförteckningar då man måste dela upp protokollen.

Vissa uppgifter i protokollen är av stort intresse. För en stängselentreprenad förutsätts nämligen att man kan genomföra träd- och slyarbetena som enklare förberedande arbeten till stängselsättningen, med de mängder som mängdförteckningarna visade vid anbud. Vid synerna visade det sig emellertid, även med hänsyn till att mängderna är reglerbara, att mängderna i vissa områden var kraftigt felaktiga med betydande mängder träd och sly, långt utöver vad mängdförteckningarna utvisade. Där var det

inte praktiskt genomförbart att räkna enstaka träd. Inom andra områden var mängderna mer som förväntat i förhållande till mängdförteckningarna.

Vid de syner som företogs visade det sig att det bitvis fanns mycket stora avvikelser från mängdförteckningarna i verkligheten. Det fanns också en betydande mängd s.k. högriskträd. Dessa träd stod i närheten av ledningar och spårområden och måste fällas av någon med specialistkompetens. TRV utför regelmässigt sådant arbete efter järnvägssträckorna, men vissa avsnitt var dåligt skötta med följd att många träd och sly växte vid järn-vägen. Det stod klart för båda parter att arbetena måste utökas med dessa trädsäkrings-arbeten. Trädsäkringsarbetet framgår inte av kontakthandlingarna och kan inte utläsas någonstans i dessa.

Det sagda framgår i vissa syneprotokoll, t.ex. protokoll den 30 juli 2015 gällande Norrköping Åby del 4. Parterna är överens om att avsatta mängder träd skilde sig stort från verklig mängd, att vissa träd var högriskträd samt att det innebar stora ändringar i förutsättningarna. Arbetsområdet avvek väsentligt från vad entreprenören hade anledning att förutsätta.

De avvikande förhållandena var ett problem som diskuterades mellan parterna vid synerna. BCA sa till TRV:s representanter, att BCA hade räknat med stängselsättning och inte några större arbeten med röjningar samt att det var svårt för BCA att genomföra arbetet som det såg ut. BCA saknade kompetens att genomföra det som upptäcktes efter synerna, särskilt arbetena med trädsäkring.

TRV hade förståelse för detta och ville medverka till en lösning. Olika lösningar diskuterades i början. I den här delen av landet hade TRV tidigare anlitat Göranssons för trädsäkringsarbeten med högriskträden. TRV tipsade därför BCA om Göranssons. På så sätt växte det fram under synerna att Göranssons var en lämplig underentreprenör till BCA som under hösten 2015 och vintern 2015/2016 kunde sättas in på arbetet med trädsäkring.

4.2.2 TRV:s utvecklade grunder för att à-priser inte ska gälla

TRV har som grund för bestridandet i första hand åberopat att parterna var överens om att Göranssons arbeten var ÄTA-arbeten och att ersättning på löpande räkning skulle gälla. På byggmöte nr 5 den 18 november 2015 representerades Göranssons av Lars-Göran Göransson. Man talade om detta även på byggmöte nr 6. Vid byggmöte nr 5 var man dock mest konkret beträffande den överenskommelse som träffades. I protokollet från det byggmötet finns en felskrivning så till vida att mötet skedde i Norrköping, inte i Örebro. Från TRV deltog Nicklas Broberg, Gunnar Berglund och Patrik Josefsson samt byggplatskontrollanten Tony Nybacka. Även Lars-Göran Göransson från Göranssons Skogsentreprenad AB deltog. BCA företrädde, liksom på samtliga byggmöten fram till mars 2016, av Patrik Nilsson.

Vid byggmöte nr 5 under p. 5.6.1 bekräftade man de ekonomiska villkoren och att det var ett ÄTA-arbete. Detta hade diskuterats före mötet av parterna och hade växt fram mellan parterna utan tvist. Det upprepades och bekräftades av BCA på mötet.

Bakgrunden till detta var de kraftigt ändrade förutsättningarna. Parterna ansåg helt enkelt att à-priset inte var tillämpligt. Man var överens om att Göranssons skulle ta ned fler träd än det som krävdes för stängselsättning och att Göranssons arbeten rörde arbeten utanför kontraktet. Göranssons skulle i förhållande till BCA tillämpa de timpriser som Göranssons tillämpade gentemot TRV. Priserna skulle tillämpas på arbeten gällande såväl stängselsättning som trädssäkring. Göranssons skulle använda timpriser på sina resurser. Därefter skulle BCA vidarefakturera till TRV enligt självkostnadsprincipen med ett påslag om 5 procent för entreprenörsarvode. Parterna var överens om detta och bekräftade det vid byggmöte nr 5. Det skulle således inte vara à-priser för Göranssons arbete. Påslaget om 5 procent följer av entreprenadkontraktet § 6.15 där det sägs att på kostnader enligt p. 5 ska entreprenörsarvodet vara 5 procent. Det framgår även av AB 04 kap. 6 § 9.

Göranssons svarade som underentreprenör till BCA för sitt arbete med egen arbetsledning. BCA hade som generalentreprenör det övergripande ansvaret, som att

tiden i kontraktet skulle följas m.m. BCA skulle svara för den allmänna samordningen av arbetet.

TRV:s överenskommelse med BCA om ersättningsformen för Göranssons arbeten kom inte att nedtecknas. Det finns flera enkla skäl till det. Dels hade TRV ett stort förtroende för BCA vid den tidpunkten och litade på de överenskommelser som träffades. Dels såg TRV det också som självklart att Göranssons arbeten hade kraftigt avvikande förutsättningar från kontraktens arbetena. Det var inte den enklare och mer begränsade trädfällningen inom ramen för stängselsättning. Det var i stället ett ÄTA-arbete. Det var också det som båda parterna kallade arbetet. Man ser det i protokollet från byggmöte nr 5 där det under punkten 5.14.1 anges ”*URE 6 för trädsäkring som genomförs av Göranssons Skogsentreprenad*”. URE 6 avser ÄTA 6 som denna tvist handlar om. URE är en underrättelse från entreprenören till beställaren om något förhållande i entreprenaden.

Det var dessutom så att parterna inte skulle ändra avtalet generellt, dvs. beträffande priserna för övriga trädfällningsarbeten i projektet. Där skulle de avtalade à-priserna fortsätta att gälla. Där var förhållandena i enlighet med avtalet och där togs inte Göranssons in. Där var det inte aktuellt att tala om någon uppsägning av à-priserna. BCA har i sin redovisning till TRV kallat Göranssons arbeten ÄTA 6 och fakturerat TRV på det sättet.

När Göranssons arbeten redovisades och fakturerades i entreprenaden till TRV skedde det inte på samma sätt som de fällnings- och röjningsarbeten som fortsatte att regleras med à-priser. Inte heller redovisades Göransson trädfällnings- och röjningsarbeten i BCA:s dagböcker på det sätt som de trädfällnings- och röjningsarbeten som fortsättningsvis skulle ersättas med à-priser. De senare togs upp i BCA:s dagböcker. Detta var naturligt eftersom parterna var överens om att för Göranssons arbeten var inte antal träd respektive kvm av intresse för ersättningsfrågan.

I BCA:s dagbok tar man således t.ex. beträffande Åby 3 upp 1000 kvm och två träd och beträffande Åby 4 m.fl. 2100 kvm och 14 träd som man ville ha ersättning för. Dessa träd och denna röjning enligt dagboken har TRV ersatt BCA enligt å-priser. Göranssons arbeten är inte redogjorda för på det sättet. Göranssons förde sina dagböcker på det sätt som bolaget skulle bli ersatt för. Detta skedde då det inte var aktuellt för Göranssons att redovisa på det sättet då de skulle få ersättning på sitt sätt.

BCA företrädde av Patrik Nilsson i all kommunikation mellan parterna.

I Avvikelse/ÄTA-rapport 6 finns sammanställningar avseende trädsäkring med olika fakturanummer och olika underentreprenörers arbeten. Man pratar om en avvikelse och ÄTA-rapport. Handlingen är undertecknad av en representant hos TRV som därmed har godkänt faktureringen och underlaget. Den sammanlagda summan innehåller Göranssons räkningar och de redovisningar som Göranssons har gjort till BCA som underentreprenör för avverkning för stängselsättning och vilka timpriser som har använts. Dessa underlag har BCA sammanställt och vidarebefordrat till TRV som redovisning och fakturering. Detta skedde under ett par månaders tid. När fakturan skulle betalas medförde en felaktighet i fakturan att TRV bad BCA att den skulle rättas till. Fakturan kom sedan inte tillbaka till TRV. I stället dök kravet upp i en annan form. Dessa handlingar visar att parterna har varit överens om detta avtalsinnehåll och att TRV ska ersätta arbetet som ett ÄTA-arbete på angivet sätt och med 5 procent påslag på självkostnadspriset.

BCA har gjort gällande att detta är mängdreglerade arbeten då de är betecknade MF Trädfällning. I de handlingar som BCA har gett in står det BFB trädfällning. I de handlingar som TRV fick står inte detta, som man kan se i den skriftliga bevisningen. Detta måste ha tillkommit senare. Dessutom finns beteckningen MF Trädfällning på en rad andra handlingar, t.ex. ”Byggstängsel Lingham 3, tillägg”. Där står det också MF Trädfällning”, trots att det är ett krav som inte avser mängdförtecknad trädfällning. Det kan således inte göras gällande att det är en mängdreglering där.

Mot bakgrund av att fakturorna kom in var TRV förvissat om att man var överens om ersättningen. TRV såg ingen anledning att säga upp något à-pris vad gällde Göranssons arbeten på grund av några stora mängdökningar i projektet. TRV hade fått en redovisning som innebar en bekräftelse över den ersättningsform som man var överens om. Det hade varit annorlunda om BCA vid denna tidpunkt hade sänt ett nytt underlag och en fakturering där man i stället hade tillämpat à-priser för Göranssons arbeten.

Röjningen genomfördes sakkunnigt och effektivt på de områden där Göranssons sattes in. Man gjorde lite bredare gator än vad som behövdes för stängselsättningen och tog bort andra träd, såsom riskträd. Något utpekande av träd styckevis har inte skett när det gäller Göranssons arbeten, utan TRV har försett BCA och Göranssons med kartor över de områden där Göranssons skulle arbeta. Man hade tidigare varit ute på syner och sett vilka områden det var. Man var överens om vilka dessa var. Man har inte pekat ut vilka träd det gällde.

BCA har framfört påstående om passivitet från TRV:s sida och befogad tillit som man känt. BCA har inte preciserat vad som skulle vara passivitet från TRV. Påståendet om passivitet bestrids. När kraven kom upp och krav framställdes på annat sätt bestreds dessa. Ingen passivitet från TRV eller befogad tillit för BCA har förelegat.

Däremot hade TRV tillit till att den representant som BCA utsett mellan parterna i entreprenaden, Patrik Nilsson, hade det mandat som man ska ha i en entreprenad. BCA har hävdad att man har haft konkludenta överenskommelser, men det bestrids. BCA har även hävdad att det har funnits en överenskommelse om att handlingen *Mängder Göranssons arbete* skulle ha godtagits. Man har dock inte använt den så. Den handlingen är unik. Man har inte redovisat så på något annat sätt i andra sammanhang.

4.2.2.1 Patrik Nilssons behörighet

I skriftväxlingens senare skede har BCA framfört att Patrik Nilsson inte var behörig att företräda BCA i entreprenaden och ingå överenskommelsen med TRV. Patrik Nilsson

företrädde emellertid BCA inför TRV i samtliga kontraktsrättsliga och praktiska frågor från anbudsgenomgång och startmöte i juni 2015 till i vart fall mars 2016. Under den perioden har det inte i någon fråga rests någon invändning eller några reservationer framförts som har antytt bristande behörighet från Patrik Nilssons sida att företräda BCA. Påståendet om bristande behörighet framfördes först den 4 maj 2020, efter det att denna process hade pågått länge.

Parterna har avtalat att AB 04 skulle gälla för entreprenaden. Av AB 04 kap. 3 § 3 första stycket framgår att part är skyldig att företrädas av behörig person på byggmöten. Patrik Nilsson företrädde BCA på byggmöte nr 1 tom. byggmöte nr 8. BCA är bundet av avtal som ingås av företrädare som de skickat att företräda bolaget på byggmöten. Någon reservation eller inskränkning i Patrik Nilssons behörighet har inte meddelats.

Patrik Nilsson har ensam företrätt BCA på mötena även under punkten Ekonomi, vid anbudsgenomgång och startmöte. Han har undertecknat sin ställning för BCA:s räkning. Han har företrätt BCA i all kommunikation till mars 2016 och vid slutbesiktning.

Patrik Nilsson har hos BCA kallats ”Avdelningschef järnväg” och ”Projektchef” i den organisationsplan och projektplan som har getts in till TRV. I organisationsplanen anges att Patrik Nilsson är projektchef för kontraktet och i en projektplan som är fastställd av BCA framgår att projektchefen har befogenhet att träffa ekonomiska uppgörelser med beställaren.

TRV har satt befogad tillit till dessa uppgifter om Patrik Nilssons behörighet. Uppgiften har stämt överens med att Patrik Nilsson har agerat i övrigt i uppgörelser i entreprenaden utan inskränkningar. Om det har förelegat inskränkningar i hans behörighet på det sätt som BCA har hävdats måste BCA ha klargjort det.

Dessutom har ersättningsformen bekräftats inte bara av Patrik Nilsson utan även av BCA:s ekonomiavdelning, som har ställt ut underlag och fakturering till TRV i enlighet med överenskommelsen.

I ÄTA-rapporterna 10 - 37 förekommer Patrik Nilssons namn liksom i mailväxling med Patrik Josefsson. Där baserar TRV sitt påstående på att Patrik Nilsson företrädde BCA i ekonomiska uppgörelser i entreprenaden. TRV menar i första hand att överenskommelsen är gällande.

Utöver den avtalade behörigheten i ABB 04 kap. 3 § 1 har Patrik Nilsson haft såväl ställningsfullmakt såsom toleransfullmakt. BCA har påstått att bolagets vd Torbjörn Jönsson löpande har godkänt alla Patrik Nilssons överenskommelser med TRV i efterhand, utom just denna. Att man hade den ordningen i BCA har inte meddelats TRV. Det framgår dock att Torbjörn Jönsson har fått insikt om att Patrik Nilsson har företrätt BCA mot TRV, utan att meddela TRV några restriktioner eller begränsningar. Om det fanns några sådana har han varit skyldig att meddela TRV detta då TRV har haft befogat skäl att tro att Patrik Nilsson hade behörighet. BCA:s tolkning av AB 04 kap. 3 § 1 är felaktig.

4.2.3 TRV:s andrahandsgrund för att ersättning för Göranssons arbeten ska utgå enligt självkostnadsprincipen.

Göranssons arbeten är ÄTA-arbeten. Även om parterna har varit överens om detta följer det av AB 04 hur ÄTA-arbeten ska ersättas och vad de är. Därutöver har TRV anvisat arbeten som har behövts för stängselsättning. Dessa arbeten är beställda arbeten. Det är vad AB 04 säger om detta. De är därmed ÄTA-arbeten under de här förhållandena.

Värdet av arbetena i mängdförteckningarna under BF-koderna för trädfällning och slyröjning uppgick till 1 780 410 kr. Det kan sägas ha varit kontraktssumman för dessa arbeten enligt MF. Den slutliga ersättningen enligt BF-koderna var 2 356 567 kr. TRV

har utgett ersättning för trädfällning och slyröjning enligt à-priser. Kontraktssumman för arbete under BF-koderna har således uppfyllts gott och väl. Därutöver finns således ett krav på ersättning för Göranssons arbeten.

Av mängdförteckningarnas 290 träd har 213 träd ersatts enligt à-priserna och 41 528 kvm röjning sly av BF-förteckningarnas 20 350 kvm. TRV har alltså enligt BF-koderna totalt ersatt kontraktssumman gott och väl. Därutöver tillkom Göranssons arbeten.

I de områden där TRV har utgett ersättning enligt à-priserna har röjningen inte varit av den karaktären att Göranssons arbeten har behövts. Där har parterna dels gjort iakttagelser vid synerna, där det i protokollen finns anteckningar om vissa träd, dels har mängderna verifierats av TRV:s byggplatskontroll genom Tony Nybacka. Han har varit på plats och konstaterat att det har varit riktiga uppgifter. Dessutom har, som tidigare nämnts, dagböckerna funnits. Där har det skett ordentliga redovisningar av vad som ska ersättas.

Inget av dessa arbeten har någon av parterna betecknat som ÄTA-arbeten. De har också löpande redovisats och ersatts månadsvis så som kontraktet förutsätter.

Parterna har åberopat några delar av motiven till MER. Där står ” att mängderna ska vara realistiska så att à-priserna är relevanta för det arbetet som ska utföras”. I den mån som det avviker kan det inte alltid lösas genom en hänvisning till överenskomna à-priser.

Konkursboet har varit inne på att såväl föranledda som föreskrivna ÄTA-arbeten ersätts på samma sätt. BCA har inte heller särredovisat de beställda eller föranledda arbetena. Allt har kallats ÄTA-arbeten.

I AMA anläggning 10 finns två koder. Under den övergripande koden BFB Trädfällning finns två koder, en för fällning av enstaka träd och en för fällning av

samtliga träd inom angivet område. För det sätt som Göranssons har utfört sitt arbete borde koden BFB.1 fällning av samtliga träd inom området ha använts. För det sätt som arbetet har bedrivits saknas kod. Då ska arbetet enligt de mät- och ersättningsregler som gäller för entreprenaden ersättas från 0. Det finns inget relevant à-pris för arbetet i den koden. Då ska enligt principerna för mängdreglering arbetet ersättas som ett ÄTA-arbete på löpande räkning enligt avtalat à-pris.

I kontraktet § 6.11 anges hur värdet på ÄTA-arbeten ska ersättas. Det ska ske enligt en viss turordning. Här framgår tydligt att arbetena ska ersättas som en verifierad självkostnad, så som TRV har gjort med Göranssons arbeten. Det är en ändring som har gjorts i förhållande till AB 04. Denna ändring har varit tillåten enligt bestämmelsen i den högst rangordnade källan.

Om beställaren i sina Administrativa Föreskrifter (AF) tar in skillnader från AB 04 ska de vara tydliga och finnas med i AF under rätt kod. Här har TRV gjort ändring i den högsta rangordningen, nämligen kontraktet och då behöver inte TRV ange avvikelser i AFC.111. Det har inte skett och behövs inte heller eftersom bestämmelsen om ersättning finns i den högsta rangordningen. Den är tydlig och kan inte missförstås eller förbises. Om bestämmelsen inte ska tillämpas leder en tillämpning av AB 04 till samma sak. Det finns inget tillämpligt à-pris eller avtalad MF att tillämpa. Det är så stora avvikelser att det inte finns några tillämpliga à-priser. Då ska ersättning utgå enligt självkostnadsprincipen.

4.2.4 TRV:s tredjehandsgrund för att ersättning för Göranssons arbeten ska utgå enligt självkostnadsprincipen

Om rätten skulle finna att arbetena inte är ÄTA-arbeten i tidigare beskriven mening och ska ersättas som ÄTA-arbeten blir TRV:s tredjehandsgrund tillämplig.

Ersättning för Göranssons arbeten ska då ske enligt självkostnadsprincipen, Det följer av AB 04 kap. 6 § 6 tredje stycket, att för arbeten som tillkommer eller avgår under andra förutsättningar än de som à-priset är grundat på, gäller inte à-priset. Som tidigare sagts har arbetena enligt MF:arnas BF-koder ersatts med à-priser utöver kontrakts-

summan. I Göranssons fall handlar det alltså om arbeten som ”tillkommit” i bestämmelsens mening.

Alla rekvisiten där är uppfyllda. Kraftiga avvikelser har förekommit och det har behövts en annan kompetens. Dessa förhållanden har kommunicerats mellan parterna och kunde inte förväntas. TRV har väl fyllt arbetena under BF-koderna och utgett ersättningar för dessa. Detta är arbeten som har tillkommit utöver kontraksarbetena.

4.2.5 TRV:s fjärdehandsgrund för att ersättning för Göranssons arbeten ska utgå enligt självkostnadsprincipen

Om tingsrätten finner att det inte är styrkt att arbetet ska ersättas enligt självkostnadsprincipen eller att arbetena inte är ÄTA-arbeten och att inte heller AB 04 kap. 6 § 6 tredje stycket är tillämpligt ska arbetena ersättas med avtalade à-priser. En förutsättning för tillämpning av avtalade à-priser är då att det finns tillförlitliga uppmätningar så att reglering kan ske enligt denna grund. Här brister det på flera punkter.

BCA stöder sina krav på Göranssons *Mängdberäkning*. BCA hävdar att den handlingen visar Göranssons uppmätningar. TRV bestrider detta. Det har inte skett några uppmätningar av antal träd enligt BFB.2-koden. Det har inte heller gjorts några ytuppmätningar enligt BFC-koden. Göranssons har mätt och redovisat sina arbeten som underentreprenör till BCA med tillämpning av sina timpriser, vilket TRV har ersatt med ett påslag om 5 procent.

Av Göransson *Mängdberäkning* framgår det att för några områden, men långt ifrån alla, sägs något om Göranssons uppskattning. Det är inte Göranssons uppmätning, utan deras uppskattning. Detta finns för vissa områden, men inte för alla. En annan intressant uppgift är att för Nyköping 2 har Göranssons uppskattat mängden till noll. Men sedan finns en uppgift om mängdat i Fält om 279 träd, vilket är något annat än uppskattningen. BCA kräver ersättning för 279 träd. Om Göranssons har gjort en

uppskattning har den inte fått genomslag i handlingen, utan man har gått på någon annan uppmätning, dock oklart vilken.

Konkursboet säger att uppgifterna baseras på stubbräkning. En stubbräkning som har skett långt efter det att träden fällt är inte en giltig uppmätning. Det är inte en vedertagen eller avtalad mätmetod. AMA-kravet krävställer att trädet som fällt ska ha en stamdiameter på minst 1 dm vid 1,3 m:s höjd. Detta går inte att fastställa i efterhand.

Det kan även vara oklart om stubben hör till ett annan avverkning. Dessutom kan dubbelräkning av stubbarna ske. Förfarandet fyller inte det krav som TRV har angett i handlingarna, se AFC.39 och AFG.2. Dessa bestämmelser har inte följts, trots att de har avtalats. Mängdning ska ske på ett korrekt sätt. Om man inte följer kraven följer uppgifterna inte de krav som man har ställt upp för ersättning. Då finns utrymme för att mätningen inte blir korrekt och tillförlitlig.

Mejlet från Patrik Nilsson hos BCA till Patrik Josefsson på TRV innebär inte att kravet på kallelse har uppfyllts. Minimitiden om tio dagars varsel har inte uppfyllts. Patrik Nilsson talar om mängdning, vilket inte är rätt term. Han uppger också att andra ärenden ska ske. Det avser också en begränsad del av Göranssons arbeten. Fler kallelser till mängdning har inte skett. Detta är den enda. Någon uppmätning av röjda ytor skedde inte, däremot stubbräkning i viss mån.

BCA har påpekat att TRV har försummat att vidta kontrollåtgärder. TRV bestrider detta. Det åligger BCA att följa krav för redovisning för att få betalt. Beställaren bär inte risken för försummelse från entreprenören.

4.2.6 TRV:s femtehandsgrund för att ersättning för Göranssons arbete ska utgå enligt självkostnadsprincipen.

Mängd-priser är baserade på begränsade volymer av trädfällning. Här har mängden träd mer än tio-faldigats i förhållande till mängdförteckningarna. Vid en så stor förändring av volymerna gäller andra förutsättningar för prissättningarna.

TRV har redan ersatt arbetena enligt BF-koderna med mer än kontraktssumman för dessa koder. En stor mängd träd har fällts av Göranssons utöver vad som har varit nödvändigt för kontraktets syfte och ändamål, dvs. stängselsättning. Det blir då oskäligt att betala något annat än det som har utgetts. BCA:s grund för påstådd oskälighet är inte relevant att jämföra med.

4.2.7 ÄTA 28

BCA har yrkat ersättning för ”förlängd etablering” och har gjort gällande att merkostnader har uppkommit pga. behovet av förlängning av kontraktstiden. BCA har emellertid inte haft någon grund för längre förlängning av kontraktstiden än den som har medgetts, dvs. till den 30 januari 2016. Om BCA hade utnyttjat tiden på ett fackmässigt sätt hade BCA hunnit slutföra arbetet gott och väl. Visserligen uppkom betydande ökning av arbeten, men mängderna har hanterats av en självständig och effektiv underentreprenör, Göranssons. BCA har inte haft rätt styrning och ledning, vilket har gjort att behovet av ytterligare tid har uppkommit. Beställaren är inte ansvarig för det.

BCA har inte haft rätt till någon annan sluttid än den 30 januari 2016 och har inte heller rätt till ersättning för merkostnader. BCA skulle teoretiskt kunna vara berättigat till hinderersättning med 30 dagar. BCA har emellertid inte rubricerat kraven på ersättningen på det sättet. BCA har i stället krävt det som ersättning för ÄTA. BCA har inte anmält någon senare sluttid än det som står i byggmöte nr 6. Kontrakts-handlingarna anger att hinder ska anmälas skriftligt. AFC.46 säger att om entreprenören vill göra gällande hinder ska denne göra det skriftligt.

I ÄTA-rapporten 28 säger BCA kort, att kravet på ersättning för förlängd etablering beror på en betydande ökning av mängderna. Den redovisning som lämnats är

otillräcklig för att man ska kunna få någon ersättning för den. BCA har använt schabloner, inte verifikat, och har varit väldigt vaga, vilket man ser på siffrorna. Det framgår att anmälan är gjord den 19 april 2016. Den är då för sent aviserad i förhållande till de arbeten som ligger före i tiden. Man kan även notera att anmälan är gjord i slutet på april 2016, men BCA kräver ersättning för arbeten i april, maj och juni 2016, trots att de tidpunkterna ännu inte hade inträffat.

BCA gav in en anmälan om senarelagd sluttid den 16 december 2015. BCA kände då genom de syner som hållits till entreprenadens omfattning. Senast vid mitten av oktober 2015 kände BCA till förhållandena och mängderna. I mitten på november 2015 kände BCA också till att Göranssons kom in i bilden för att hjälpa till. Den 16 december 2015 hade BCA full vetskap om resurser och omfattningen av volymerna. Det har då inte funnits anledning att bevilja annan sluttid än den som har begärts.

Göranssons arbeten har bedrivits som en självständig underentreprenör med egen arbetsledning. De har alltså inte belastat BCA:s arbetsledning, i vart fall inte i den här omfattningen. Kontraktet har bestämmelser för sådana fall. Den måste då verifieras på annat sätt än som skett här. Vid självkostnadsprincipen finns bestämmelser i AB 04 kap. 6 § 9 p 2. Enligt dessa har arbetena framställts som ÄTA-arbeten. BCA har inte hållit sig till kontraktet när man har begärt ersättning för arbetsledningen.

BCA har alternativt gjort gällande, att kostnaderna ska ses som kostnader för väsentlig rubbning. TRV bestrider att väsentlig rubbning har varit för handen. Entreprenören får inte göra gällande rubbning om detta inte sker i direkt anslutning till rubbningen. BCA har åberopat den bristfälliga projekteringen till grund för kravet. Detta förhållande stod emellertid klart för BCA redan vid syneförrättningarna under hösten 2015. Vid synerna konstaterades vad som kunde ske vid den bristfälliga projekteringen. Då måste rubbning göras gällande så snart som möjligt från denna tidpunkt, dvs. oktober 2015. BCA:s konkursbo menar att ÄTA-rapport 28 ska godtas som en rubbningsanmälan. Detta bestrids. Handlingen har inte det innehållet. Oavsett detta är anmälan för sent

framställd. I april 2016 hade 5 månader gått efter det att den bristfälliga projekteringen var klarlagd.

Emellertid finns det ytterligare en tillämplig preskriptionsregel om inte någon av de nämnda invändningarna godtas. Entreprenaden godkändes i juli 2016. Krav på rubbningsersättning ska framställas inom sex månader från det att godkännande av entreprenaden skett. Det har inte gjorts. Snarare har det skett fyra år efteråt.

Det finns ytterligare invändningar mot kravet. BCA har inte redovisat förutsättningarna för att det skulle vara en rubbning i lagens mening. TRV bestrider också att BCA har visat några rubbningskostnader, som kommentaren anvisar.

Om rätten ändå skulle godta anmälan om rubbning och besluta att ersättning ska utgå uppkommer fråga om rätten till dröjsmålsränta. BCA har åberopat ett brev från april 2016. Kravet som anges där är ett helt ospecificerat krav utan utredning. Det kan därför inte läggas till grund för ränta i det här avseendet.

4.2.8 Övriga ÄTO:r (utöver ÄTA 6 och 28)

TRV har ovan angett grunderna i korthet avseende alla ÄT:or. Arbetena i AF ersätts inte särskilt utan ingår i övriga arbeten i entreprenaden. Entreprenören ska således räkna in ett AF-arbete i sina priser.

4.2.8.1 ÄTA 10 Byggstängsel Åby

TRV bestrider att det är ett beställt eller föranlett ÄTA-arbete. Varken i syneprotokollen eller i byggmötesprotokollen har det gjorts någon beställning av ett extra byggstängsel. Entreprenören bestämmer i vilken utsträckning byggstängsel ska användas. TRV har varken intresse eller nytta av stängslet. AFG.316 är kravställning. Det är inte på det sätt som BCA gjort gällande, att byggstängsel ska sättas efter hela sträckan, utan av andra stycket framgår att om entreprenören river ett stängsel får det inte stå ostängslat under längre tid än ett dygn. Om dygnskravet inte uppfylls behöver inget tillfälligt stängsel uppföras. Byggstängsel har inget samband med trädfällning.

Om entreprenören har rivit ett befintligt stängsel och låtit det stå öppet under längre tid än ett dygn måste det uppföras ett tillfälligt stängsel. Så har regeln tillämpats. TRV bestrider att det är förlängd hyrestid. November och december 2015 inföll under ordinarie kontraktstid. BCA påstår att sträckan har förlängts. Det som har förlängts är det permanenta stängslet. Då ingår alla AF-arbeten i à-priserna. Om en tilläggsbeställning har gjorts har den avsett det permanenta stängslet. Entreprenören bestämmer själv hur mycket byggstängsel som ska uppföras och det ska ingå i arbetet.

Det framgår av handlingarna att BCA har aviserat arbetet för sent. Anmälan är gjord den 15 december 2015. Av kravfakturorna framgår att uthyrningsdatum var den 10 november 2015. ÄTA-anmälan är därmed för sent gjord och någon ersättning ska inte utgå redan av det skälet. Det är inte oskäligt att det förhåller sig så. Även om det är ett krav under gränsbeloppet finns en skyldighet för entreprenören att anmäla arbetet. Arbetet får påbörjas, men om det är under gränsbeloppet ska entreprenören underrätta beställaren om arbetet utan dröjsmål. Följden av detta är att entreprenören förlorar rätten till ÄTA-ersättning.

4.2.8.2 ÄTA 12 Byggstängsel Lingham

ÄTA 12 avser en skriftväxling mellan Patrik Josefsson och Patrik Nilsson. Om Patrik Nilsson varit behörig ska TRV betala beloppet som Patrik Josefsson har godkänt, 3 673 kr plus moms. Det framgår att medgivandet gjordes av förlikningskaraktär. Inte heller här är ÄTA-kravet verifierat. Arbetstiden är orimligt hög. Det är orimligt många man och mantimmar, 8 man x 64 timmar x 2 dagar, den 18 och 19 december 2015. Det är väldigt mycket tid som är helt overifierad. Det finns inga verifikat på kravet, som är helt orimligt. Rätteligen måste kravet ogillas.

4.2.8.3 ÄTA 14.

Kravet avser ometablering av resurser pga. ej färdigställd röjning/trädfällning med 15 650 kr. Beskrivningen anger ”NrK – Fiskeby 4, 5 o 6 ej klar enl tidplan, flyttar resurser etc..”. Kravet avser inte något ÄTA-arbete överhuvudtaget. Det är varken beställt eller likställt. Kravet utgör inget ”arbete” i entreprenaden i entreprenadrättslig

mening. Det är kostnader som faller in under AB 04 kap 2 § 5 1 st., dvs. kostnader som uppstår pga. entreprenörens sätt att bedriva entreprenaden, dvs. arbetsledningen. Det svarar inte beställaren för. Det var känt för BCA sedan oktober 2015 hur mycket arbete som fanns. BCA hade en underentreprenör. Kravet beror på dålig planering. Det ska inte beställaren stå risk och kostnad för. Det går inte heller att följa vad kostnaderna avser. Kraven är överifierade. Arbetet utfördes den 16 december 2015 och aviserades den 5 januari 2016, vilket är för sent. Rätten till ersättning är således förfallen. Det är påstådda kostnader som inte har varit till någon nytta för beställaren.

4.2.8.4 ÄTA 16

Kravet avser stillestånd pga. ej färdigställt markarbete med 25 200 kr. Invändningarna här är i huvudsak desamma som beträffande ÄTA 14. Kravet gäller resurser som entreprenören styr över och bestämmer över. BCA har haft en underentreprenör, Göranssons, som har hjälpt till. BCA kan inte anmäla sådana här anspråk mot beställaren. Även här hänvisar TRV till AB 04 kap 2 § 5, enligt vilken bestämmelse entreprenören ska stå för kostnaderna. Dessa är inte heller verifierade eller styrkta. Arbetet utfördes den 15 december 2015. Underrättelse skedde den 5 januari 2016, vilket var för sent.

4.2.8.5 ÄTA 24

Kravet avser stillestånd pga. röjning i Bro med 22 951 kr. Här finns samma invändningar som beträffande föregående krav. Kravet uppkom pga. att BCA fick ett stillestånd då BCA inte har lett och styrt sin entreprenad. Kravet bestrids på samma grunder. Arbetet utfördes den 20 - 21 december 2015. Underrättelse skedde den 5 januari 2016, dvs. för sent.

4.2.8.6 ÄTA 25

Kravet avser stillestånd pga. ej färdigställt markarbete med 64 800 kr. Här finns samma invändningar mot kravet som beträffande föregående krav. Arbetena utfördes den 16 - 20 december 2015. Anmälan skedde den 5 januari 2016, dvs. för sent.

4.2.8.7 ÄTA 35

Kravet avser temporärt stängsel för Fiskeby 5 med 45 165 kr. Här åberopar BCA de generella byggstängselinvändningar som framförts tidigare. Det är varken en beställd eller föranledd ÄTA. Byggstängsel är ett AF-arbete i AFG.316 "Tillfällig inhägnad". AF-arbeten ersätts inte särskilt, se MER 10. Kravet har inget samband med trädgårdnings- eller slyröjningsarbeten. Entreprenören svarar för samordningen mellan sina egna och underentreprenörens arbeten. Beställaren svarar inte för om ökad mängd arbete uppkommer pga. entreprenörens sätt att utföra entreprenaden. BCA använde ofta som provisoriska stängsel alpinstängsel, dvs. enklare plaststängsel med kastkäppar och alpinnät. Detta stängsel är godkänt som ett temporärt stängsel. Enligt fakturan har alpinnätet hyrts den 19 april 2016. Kravet anmäldes den 25 april 2016. Hyrestiden avser en period som ligger efter den förlängda kontraktstid som parterna kommit överens om, dvs. den 31 januari 2016. TRV har inte medgett ytterligare förlängning. BCA har inte anmält hinder och senareläggning av sluttiden. Merkostnader som uppstår till följd av att entreprenören inte håller kontraktstiden är inte ersättningsgilla som merkostnader i entreprenaden.

4.2.8.8 ÄTA 44 - 46

Kraven avser kostnader för temporärt stängsel Nyköping 1 med 39 501 kr, Nyköping 7 med 59 340 kr och Nyköping 8 med 12 600 kr. Här finns samma invändningar som beträffande ÄTA 10, 12 och 35.

4.2.9 TVISTEFRÅGA 2

Konkursboets krav i denna del uppgår sammantaget till 2 346 648 kr.

4.2.9.1 ÄTA 23

Kravet gäller bergdubb för stängselstolpar om 120 200 kr. Av ÄTA-rapporten framgår att arbetet som kravet avser har utförts under tiden den 7 - 15 januari 2016. ÄT:an ligger långt över gränsbeloppet. Den anmäldes den 11 mars 2016. Den är aviserad för sent och förfallen enligt AB 04 kap. 2 § 8. TRV har återkommande efterfrågat

kompletterande uppgifter för att kunna utreda kravet. Några sådana klarlägganden har inte inkommit till TRV. Kravet har gjorts på en skönsmässig uppskattning av de krävda beloppen. Vissa belopp har frånfallits. BCA har dock inte uppgett vilka. Kravet är således överifierat. BCA har uppskattat kostnaden.

4.2.9.2 ÄTA 26

Kravet gäller omprojektering och flytt av stängsellinje Åby 1 om 2 150 kr. Kostnaderna gäller en gemensam syn av arbetsområdet. Sådan tid ersätts inte som ÄTA, vilket framgår av AFC.122. Där framgår tydligt att parterna bär kostnaderna själva. Beträffande en omprojektering ligger det i sakens natur att vissa justeringar behöver göras i fält. Att man ska dra om stängslet kan uppkomma både som idé från beställaren och entreprenören. Det är inte utrett vad som är grunden för BCA:s krav. TRV har inte gjort någon omprojektering och ska inte stå för kostnaden.

4.2.9.3 ÄTA 32

Kravet avser utryckning och åtgärdande av stängsel pga. vandalisering med 86 437 kr. TRV bestrider att TRV har gjort någon separat eller avvikande beställning. TRV kan ha påpekat att stängslet hade vandaliserats och måste ersättas, men det är inte en beställning enligt kontraktskravet AFG.316. Någon beställning har inte lagts. Det är entreprenörens sak att hålla tillfälliga stängsel i enlighet med avtalet. Det ersätts inte särskilt. Enligt AB 04 kap 5 §1 1 st ansvarar entreprenören under entreprenadtiden för skada på ej överlämnad del. Ett typexempel på en sådan skada är vandalisering. Vidare är arbetet och kostnaderna obestyrkta. Arbeta om 220 timmar är en helt orimlig tid.

4.2.9.4 ÄTA 33

Kravet avser hinder vid håltagning pga. sten i mark Fiskeby 5 med 16 800 kr. Arbetet utfördes enligt BCA:s uppgifter den 1 – 3 mars 2016. Arbetet aviserades den 25 april 2016, dvs. nästan två månader senare. Avisering har därmed inte skett utan dröjsmål och rätten till ersättning har därmed fallit bort. Dessutom är kravet överifierat.

4.2.9.5 ÄTA 34

Kravet gäller en inställd syn i Nyköping den 8 mars 2016 och uppgår till 16 695 kr. Enligt AFC.122 svarar respektive part själv för sina kostnader vid syn. Detta gäller även när en syn ställs in. Något arbete i AB 04:s mening har inte utförts. Därmed är det inte en ÄTA. Dessutom är kostnaderna överifierade. Vidare har avisering skett för sent.

4.2.9.6 ÄTA 38

Kravet avser bergdubb för stängselstolpar i Bro med 35 616 kr. Här åberopas samma invändningar som beträffande ÄTA 23.

4.2.9.7 ÄTA 40

Kravet avser daglig tillsyn av alpinstaket beträffande Nyköping 1, 7 och 8 med 56 700 kr. TRV gör samma invändningar som beträffande ÄTA 23. Arbetet utfördes den 16 mars 2019 men aviserades genom BCA:s utkast till stämmningsansökan den 2 september 2016. Kravet har framställts för sent. Kostnadspåståendena är överifierade.

4.2.9.8 ÄTA 41

Kravet avser kostnad för elarbetsansvarig maskin Nyköping 4 och var ursprungligen på 8 400 kr. Sedan BCA företett vissa verifikat medgav TRV att betala fyra timmar arbete med 3 300 kr. Betalning skedde den 4 februari 2019. För mellanskillnaden finns inget stöd. Beloppet är överifierat och bestrids.

4.2.9.9 ÄTA 43

Kravet avser bergdubb Nyköping med 17 850 kr. TRV åberopar samma invändningar som tidigare anförts beträffande kostnader för bergdubb. Arbetet utfördes den 13 - 14 april 2016 och aviserades den 2 september 2016. Kravet är därmed för sent framställt enligt AB 04 2:8.

4.2.10 TRV:s KRAV

4.2.10.1 Förseningsvite

TRV har i anslutning till ÄTA 28 redovisat förhållandena i entreprenaden. Dessa omständigheter åberopas här.

Kontraktet anger den färdigställandetid som parterna avtalat om, dvs. den 31 december 2015. TRV medgav som ny sluttid den 30 januari 2016. Därefter har BCA inte aviserat behov av hinder eller tidsförlängning. Arbetsmängden var känd för BCA sedan mitten av oktober 2015. I mitten av december 2015 bedömdes den 30 januari 2016 vara en rimlig sluttid. Den hölls emellertid inte. Entreprenaden blev ordentligt försenad. Enligt avtalet § 4.1 löper förseningsvite från den 30 januari 2016 enligt § 5.11 med 0,5 procent av kontraktssumman, dvs. 89 804 kr per vecka, under högst 14 förseningsveckor. Entreprenaden godkändes vid slutbesiktning den 7 juli 2016. Den 30 januari 2016 – den 7 juli 2016 blir 23 förseningsveckor. Förseningsvitet uppgår därmed till 1 257 254 kr. Även om BCA hade begärt och TRV medgett förlängning till den 24 2016 mars hade samma vitesbelopp utgått.

Det finns inget skäl för jämkning. Det rör sig om en mycket kraftig försening som ligger långt utöver taket för den verkliga förseningen. Det har inte funnits någon fördel för TRV med någon form av tillträde före entreprenadens godkännande.

4.2.10.2 Besiktningskostnader

BCA har medgett detta krav.

4.3 BCA:s konkursbos bemötande av TRV:s kvittningskrav

Det är ostridigt att entreprenaden enligt kontraktet skulle vara klar den 31 december 2015 och att BCA erhöll förlängning av färdigställandet till den 30 januari 2016 vid byggmöte nr 5. Det är också ostridigt att den inte var färdig då och att den godkändes den 7 juli 2016.

För att vite ska utgå krävs att det var BCA:s fel att entreprenaden blev försenad. Av

byggmötesprotokoll nr 1 framgår att parterna var överens om att mängden träd skulle avgöras vid syn. TRV var medvetet om problemen med trädfällningen och röjningen. I p. 1.12.1 i protokollet sades att Trädsäkring och röjning var en risk.

TRV har påstått att BCA kände till trädmängden under år 2015. Göranssons gavs i uppdrag att ta reda på mängden träd i november 2015. BCA medgavs då förlängning till den 30 januari 2016. Parterna var ense om att det var en ökad mängd arbete som inte var helt känd och skulle ta mer tid. Detta var innan Göranssons hade bedömt omfattningen av arbetet. Göranssons skulle genomföra trädröjningen

Av protokoll från byggmöte nr 6 under tidplan framgår att alla sträckor inte skulle hinnas röjas klart. Göranssons skulle bedöma mängden trädfällning och vad som skulle göras. Vid det efterföljande mötet informerades TRV om den tidsförskjutning som uppkom pga. utökad mängd arbete. Av ÄTA-underlagen framgår att Göranssons arbetade under april och maj 2016 (ab 37 och 10 s. 15). Det var omöjligt att färdigställa entreprenaden innan dess eftersom trädfällningsarbetena inte var färdiga pga. dessas omfattning. Stubbröjning låg inte inom BCA:s arbete (ab 190). Dessutom utökades sträckan Åby 3 med 150 meter. Detta innebar mer yta att sätta stängsel och fälla träd på.

Således uppkom en ökad mängd kontraktsarbeten eller ÄTA-arbeten. Det berodde inte på BCA att entreprenaden inte färdigställdes inom kontraktstid, utan på TRV:s bristfälliga projektering. Denna ledde till omdragna sträckor och en väsentligt större mängd träd. Det störde hela entreprenaden. Den förlängning av entreprenadtiden som TRVs medgav var otillräcklig. Med anledning av bristfällig projektering och ökad mängd arbete för Göranssons hade BCA rätt till förlängning enligt AB 04 kap. 4 § 2. För det fall Göranssons arbeten har varit ÄTA arbeten har BCA ändå haft rätt till tidsförlängning enligt samma paragraf.

Om TRV har rätt till vite pga. försenat färdigställande finns skäl att jämka detta pga. de förändringar i entreprenad som nu anges. Väsentliga förändringar av kontrakts-

förutsättningar har funnits åtminstone fram till slutbesiktningdagen. Skäl att jämka föreligger även pga. att TRV har kunnat nyttja spåren obehindrat när BCA arbetat. Ingen skada har uppkommit för TRV. AB 04 kap 5 § 3 st 2.

5. UTREDNINGEN

Parterna har åberopat en omfattande skriftlig bevisning bestående av bl.a. kontraktshandlingar, protokoll, ÄTA-meddelanden, fakturor, meddelanden och fotografier.

På konkursboets begäran har Torbjörn Jönsson och Lars Erik Ashton hörts som vittnen. TRV har påkallat förhör med Patrik Josefsson, Gunnar Berglund, Tony Nybacka och Lars-Göran Göransson.

Torbjörn Jönsson

Han grundade BCA år 1993 och var ensam ägare till bolaget från starten fram till konkursen. I styrelsen ingick han själv, Rutger Persson och Bo Nilsson. I det aktuella projektet var han ombud för BCA. Patrik Nilsson var projektchef och Jörgen Nilsson platschef. Han var inte med vid startmötet för projektet och deltog inte i några byggmöten. Patrik Nilsson var med på startmötet. Han vet inte vem från BCA som deltog på möten eller syner, men det var antingen Patrik Nilsson eller Jörgen Nilsson. Patrik Nilsson hade inte behörighet att företräda BCA. Patrik Nilsson var som projektchef behörig att träffa mindre uppgörelser i form av lite ÄTA. Stora frågor skulle ombudet sköta.

En mängdförteckning är en färdigprojekterad handling som lämnas ut som ett förfrågningsunderlag. Det ska vara grunden för beräkningar inför en upphandling och blir sedan en bygghandling samt grunden för kontraktssumman. Detta uppdrag var en utförandeentreprenad. Det är då beställaren som upprättar mängdförteckningen. Det som framgår av den ska sedan motsvara det som entreprenören ska utföra i projektet. Om kod BFB.2 anger fällning av enstaka träd, är det arbetet man ska göra under den koden.

Efter det att projektet kommit igång visade det sig att underlaget för anbuderna inte var korrekta utan att de var bristfälliga avseende mängderna för trädfällning. Han vet inte när TRV fick vetskap om bristerna, men han tror att de fick det i samband med synerna som utfördes gemensamt. Det var först då som också BCA blev medvetet om det. Han har sedan fått veta att eftersom mängderna var mycket större än vad som angetts i mängdförteckningarna fick de ta in en entreprenör med större kapacitet för att kunna klara mängderna inom rimlig tid. Han var själv inte med vid synerna. Han har fått berättat att synerna var till för att dokumentera om det sedan innan fanns skador och hur dessa skulle regleras samt för att sätta ut den exakta stängsellinjen, eftersom den inte var utsatt i förfrågningsunderlaget. På grund av de ökade mängderna hade BCA inte en chans att hinna klart projektet i tid då fel ingångsvärden angetts avseende mängd.

BCA anlidade till projektet ett flertal underentreprenörer, både för stängseluppsättning och maskinresurser för markröjning. Efter det att de större mängderna träd kommit fram anlidade de Göranssons som underentreprenör för trädfällning. Ersättningen för underentreprenörernas arbeten reglerades enligt mängdförteckningarna. Ingen av underentreprenörerna var undantagen från den ersättningsmodellen. Det avtalades inget särskilt avseende Göranssons än vad som följer av kontraktet. Han har inget minne av att Göranssons skulle ersättas annorlunda än andra underentreprenörer. Eftersom han var ombud med ansvar för kontraktuella frågor i entreprenaden var det han som kunde ingå uppgörelser om ändrad ersättning till en underentreprenör. Han har inte känt till att Patrik Nilsson skulle ha ingått något avtal om ersättning för Göranssons arbeten. TRV klagade heller aldrig på à-priserna eller förde diskussioner om att omförhandla dessa.

Göranssons blev anvisat områden för röjning av träd och sly samt stubbrytning efter stängsellinjen. Dessa arbeten var förarbeten som måste genomföras först i uppdraget. Efter att det hade genomförts kunde stängselsättning ske. Den ökade trädmängden

ledde till försening då det krävde mycket mer arbete. Han tror också att förseningen kan ha berott på att järnvägsspår måste stängas av på grund av trädfällningen eftersom de var nära kontaktledningar.

Eftersom underentreprenören ska reglerera arbete enligt mängdförteckning måste BCA ha kontroll på vad som blir utfört. Innan fakturering av arbetet kallar man till uppmätning då man tillsammans med beställaren utför mätning och uppmätning. Oftast i projekt med TRV fyller man i deras mall, men det kan också upprättas överenskommelser i projekten om hur man ska dokumentera. Enligt den information som han har fått har man kallat till uppmätning tio dagar innan uppmätning utfördes. Det som har fakturerats är, såvitt han vet, i enlighet med det som har framkommit vid uppmätningarna. Han har inte haft någon anledning att ifrågasätta uppgifterna som framkom vid dessa. Han var inte med vid några uppmätningar.

I ÄTA 23, 38 och 43 (bergdubb) ledde den slutliga stängseldragningen till att delar av stängslet gick över bergsknallar. För att sätta stängsel i berg behövs bergdubb. Bergdubb var inte med i mängdförteckningarna och måste därför regleras som ÄTA. Bergdubb är dyrare både material- och arbetsmässigt än det planerade arbetet. Han vet inte hur man gjorde med den avgående kostnaden när man fakturerade för bergdubb. Det som kommit till hans kännedom är dock att BCA skulle redovisa på det sätt som man har gjort. Om det blivit i form av avdrag på timmar eller mindre material vet han inte. Uppgörelser om hur man ska redovisa kan ske på plats och är normalt i branschen. Det som har fakturerats ska ersättas. Han deltog inte vid någon diskussion om bergdubb som ÄTA.

I ÄTA 26 (omprojektering och flytt av stängsellinje, Åby) fick BCA, efter det att projekteringen för stängseldragningen var klar, besked om att man hade ändrat dragningen. De fick då göra ett omtag med alla inblandade, vilket ledde till merkostnader eftersom BCA inte ägde projekteringsfrågan.

Avseende ÄTA 28 fanns det inte rimlig tid för att projektet skulle bli klart till årsskiftet 2015/16. Eftersom BCA:s resurser blivit låsta för att slutföra projektet kunde de inte genomföra nya projekt, vilket ledde till uteblivna intäkter. Förseningen var en följd av den ökade mängden träd.

I ÄTA 32 blev de beordrade att åtgärda ett vandaliserat stängsel. Arbetet är ÄTA eftersom deras stängselarbete var klart och taget i bruk.

I ÄTA 33 förelåg hinder på grund av stenblock under marken. På grund av detta kunde BCA inte använda sin vanliga metod, vilket ledde till fördyrande arbeten. Han vet dock inte exakt hur man utförde arbetet. Av förfrågningsunderlaget framgick inte någon geoteknisk undersökning av underlaget. De kunde inte använda den metod som de hade utgått från.

I ÄTA 34 var synen påkallad och inställd av beställaren. Detta ledde till kostnader för BCA eftersom BCA lagt tid och resurser på att åka till synen.

ÄTA 40 avser förmodligen staket när man har utfört trädfällning. Det kan då ha funnits ett befintligt staket som skulle tas bort när man tog bort sly och träd. Innan BCA sedan satte upp de nya staketen måste ett provisoriskt skydd upp som krävde daglig tillsyn. Det arbetet har BCA behövt utföra på grund av den stora trädmängden som tillkom.

I ÄTA 41 har de behövt ta in en elarbetsansvarig. Eftersom TRV ändrat dragningen av stängslet kom man närmare spåret. BCA blev då tvunget att ha en elarbetsansvarig för att jorda maskiner mot järnvägsspåret.

Beträffande tvistefråga 1, alternativ 2 ska arbete relaterat till stängsel i sådant fall anses som ÄTA eftersom det, i det alternativet, inte ingår i koden för trädfällning. Arbete att sätta upp byggstängsel på kritiska områden med provisoriska skydd sker då separat. Det arbetet ingår delvis som kontraktsarbete om trädfällning är kontraktsarbeten. Byggstängsel var nödvändigt.

Lars Erik Ashton

Han är tek.lic. från Chalmers och i grunden byggnadsingenjör. De senaste 35 åren har han arbetat som sakkunnig vid tvister om entreprenader, konsultansvar, försäkring och fel i fastighet. Han har vid sin bedömning av ärendet utgått från skriftliga handlingar från entreprenaden. Han har inte varit på plats och har inte heller tagit del av syneprotokollen eller handlingen benämnd URE 6. Mycket av hans bedömning baseras på handlingar från möten.

Göranssons arbeten är att betrakta som kontraktsarbeten. Entreprenaden gällde montering av stängsel. För att montera stängslen var man tvungen att ta ned träd och röja sly. BCA:s anbud baserades på à-priser enligt MF. Det framgår av kontraktshandlingarna att man ska följa AB 04 och att mätregler gäller enligt Anläggning 10. Av handlingarna framgår att fakturering sker efter genomförd mängd och uppföljning i slutet på månaden och att den utgår från MF. Göranssons nämns i handlingarna först i protokollet från byggmöte nr 5, den 18 november 2015. I protokollet står ingenting om ändring av ersättningsform. Under rubriken ”Tidsplan” står att Göranssons ska göra bedömning av sly och trädfällning och under rubriken ”Samordning” anges att Göranssons genomför trädfällning och slyröjning som UE till BCA. Det finns således avtal endast mellan BCA och Göranssons. Under rubriken ”Ekonomi” står att URE 6, står för trädsäkring och ska genomföras av Göranssons.

Projektet är ett mängdkontrakt. Vid mängdkontrakt utgår ersättningen från faktiskt utförd mängd till ett avtalat à-pris. Ändrade mängder leder inte till att det är att anse som ÄTA utan de ska regleras enligt MF. Oavsett omständigheten att TRV anvisat fler

träd än som behövs är det likväl kontraktsarbeten, eftersom man vid mängdkontrakt reglerar mängden när man räknar antalet fällda träd. Av handlingen ”Mängder Göranssons” framgår de mängder som Göranssons utfört. Det är de mängderna som ska ersättas, i enlighet med MF per fällt träd och kvm sly. Det finns ingenting i handlingarna som visar eller antyder att arbetet som Göranssons skulle utföra var något annat än trädfällning och slyröjning, som är kontraktsarbeten. TRV ska därför ersätta arbetet till à-priser enligt MF.

Koderna som är tillämpliga på Göranssons arbeten är BFB.2 och BFC. BFB.2 står för trädfällning och BFC för slyröjning. Det är helt logiskt att det är dessa koder som ska användas utifrån kontraktet. BFB.1 är till för stora områden och används inte när entreprenaden gäller stängselsättning. Vad ett stort område är definieras inte, men det är regelmässigt sådana områden som mäts upp av en mättingsman. En sådan kod är inte logisk när arbetena rör stängselsättning, vilket avser en begränsad yta. Trädfällning enligt BFB.2 är det logiska och det som TRV angett i förfrågningsunderlaget.

Han har inte tagit del av handlingen URE 6 och har inte undersökt vad trädsäkring är. Han har kommit fram till sina slutsatser utifrån de handlingar som han har haft. Han har inte beaktat andra förutsättningar än de som har funnits i dem.

Nicklas Broberg

Han var projektingenjör hos TRV i projektet. Hans uppgifter bestod i att stötta ledningen och skriva protokoll. Det huvudsakliga syftet med projektet var att sätta stängsel för att hindra suicid och spårspring, samt att genomföra visst förarbete som att riva gammalt stängsel och ta bort enstaka träd och sly, samt åtgärda markförhållanden.

Innan projektet började gick parterna syner. Synerna var upptagna som en del av kontraktet. Han var med på samtliga syner, liksom Tony Nybacka från TRV och Patrik Nilsson från BCA. Han skrev protokollen från synerna. Syftet med synerna var från början att sätta ut stängsellinjen. Underlaget stämde inte på vissa platser. Han minns

synerna väl eftersom han måste avbryta sin semester. Ganska snart blev det uppenbart att förhållandena inte stämde vad gällde träd. Istället för enstaka träd var det på vissa ställen som en djungel. Han tror att ordet ”*djungel*” användes vid synerna. Patrik Nilsson uppgav att trädsäkring inte hade skett och att BCA hade utgått från att det hade utförts. Patrik Nilsson framförde att BCA inte hade resurser eller kompetens att ta ned högrisk-träd som växte upp i kontaktledningarna. Det togs in i protokollen att trädsäkring inte hade skett.

Trädsäkring innebär, enligt TRV:s synsätt, att det inte finns träd inom 20 m från järnvägen. Av synerna framgick att det växte träd fram till säkerhetszonen, 1,5 m från ledningar. För att säkra sådana träd måste man ha säkerhetsansvariga för el och särskild utbildning. Det gjordes SOS-planering innan sådana träd fälldes. SOS var en funktion för säkerheten kring järnvägen och står för ”*Säkerhet och Signalledare*”. Patrik Nilsson uppgav till honom att BCA saknade kompetens för det arbetet och att BCA:s uppdrag var att sätta stängsel. Att trädsäkring skulle ske föranledde inte att man stängde av trafiken på järnvägen.

Tony Nybacka hittade sedan en lämplig underentreprenör som hade erfarenhet av att trädsäkra och göra väg för stängsel samt ta ned högriskträd. Först var en annan firma påtänkt som underentreprenör. Denne blev dock tvungen att hoppa av projektet. Redan vid kontakten med den första firman var det tänkt att arbetet skulle vara ÄTA och att det skulle redovisas på löpande räkning med påslag. Vid byggmöte nr 5 skrevs det in i protokollet att Göranssons skulle gå in som UE till BCA. Han skrev då även in att arbetet skulle vara på löpande räkning. Patrik Nilsson, som var justerare, sa att det inte behövde stå med i protokollet eftersom det redan framgick av URE 6. Enligt erfarenhet han fått nu som projektledare är det inte ovanligt att man inte skriver in ersättningsformen i protokollet, utan att det istället står i underrättelsen (URE).

Det specifika påslaget diskuterades på mötet. Han minns att Patrik Josefsson som kommit tillbaka från ledighet blev förvånad över att påslaget var 5 procent och att Patrik Nilsson då gjorde en handgest mot honom. Påslaget blev 5 procent eftersom

Göranssons hade erfarenhet och kunde arbetsleda trädsäkringens själva. Göranssons arbete skulle ersättas per timme enligt à-priserna från TRV:s Trädsäkringsprojekt, vilket Göranssons tidigare hade deltagit i. Enligt hans uppfattning var alla överens om påslaget och att Göranssons arbete skulle gå in under URE 6 som en ÄTA. Patrik Nilsson hade som projektchef behörighet att sköta ekonomiska frågor under entreprenaden. Denne agerade som att han hade mandat att föra BCA:s talan. Patrik Nilsson justerade protokoll och skrev på handlingar av betydelse för entreprenaden. Det fanns inga antydningar om att han inte var behörig.

Efter mötet skickades det via Patrik Nilsson ett mejl den 15 december 2015 innehållande ÄTA 6 med den ÄTA-redovisning som de hade kommit överens om. Av bilagorna till mailet framgår Göranssons kostnader och att ett påslag om 5 procent för BCA:s arvode skulle göras. De fick sedan mail den 5 januari 2016 med uppdaterat underlag till ÄTA 6. De hade redan godkänt den, men det kom ett till mail med en större mängd bilagor. Av underlaget framgick hur många timmar Göranssons hade arbetat m.m. och att Göranssons hade mätt upp sina arbeten ute i fält.

Den 19 januari 2016 kom ett mail med fakturan. Den fakturan innehöll emellertid fler delar än ÄTA 6. Han och en kollega började granska fakturan den 22 januari 2016. De såg då att någon del var fakturerad med mervärdesskatt, vilket var felaktigt. Visst underlag var inte heller korrekt redovisat. Påslaget för Göranssons arbete var dock korrekt gjort. Ingenting var fel i sak, men redovisningsmässigt behövde det korrigeras. En kollega till honom bad därför BCA att fakturera om och hålla isär de olika delarna så att det skulle vara enklare att följa. Det fördes sedan en muntlig dialog om att fakturera om, men det hände inte. BCA tog inte tillbaka fakturan, utan TRV bad om korrigerings.

Trädfällningen för stängselsättningen gällde en begränsad yta, men när Göranssons gick in på löpande räkning och efter det att trädsäkringens var genomförd, beställde TRV extra arbete eftersom man passade på att ta ner andra träd. Det var Göranssons

som tog kontakt med markägare m.m. för fällning av träd på deras områden. Han tillhandahöll kartor för de olika fastigheterna.

På de delsträckor där underlaget stämde bättre överens med verkligheten vid synerna hade BCA andra underentreprenörer som utförde trädfällning. Där noterades det i dagböcker när träd fälldes. TRV ersatte dessa enligt MF. Enligt kontraktet skulle trädfällning och slyröjning enligt BF-koderna ersättas med totalt 1 563 700 kr. TRV godkände och ersatte emellertid till ett värde om cirka 2 360 000 kr. Han och en kollega åkte ibland ut och tog stickprov för att kontrollera mängder. Tony Nybacka kontrollerade underentreprenören NATAB:s arbete. TRV utgick mycket från Tony Nybackas verifikat eftersom han hade ett förflutet i trädsäkringsprojektet och hade kompetensen att kontrollera Göranssons arbeten på löpande räkning, samt att följa upp NATAB:s arbeten avseende enstaka träd. Redovisningen för de enstaka träden stämde bra överens med syneprotokoll och redovisning kom månadsvis, men det var ändå mer omfattande än vad som var tänkt från början. Göranssons arbeten rapporterades dock i enlighet med URE 6. Om Göranssons skulle avverka i den omfattning som de gjorde och få betalt enligt mängdförteckningarna skulle TRV ha behövt förhandla om kontraktet enligt 25 %-regeln i AB 04. Han har hört Göranssons säga att de i sådana fall hade behövt förhandla om för att få ett rimligt pris.

Vad avser förseningen av projektet var den ursprungliga planen att det skulle vara klart vid årsskiftet 2015/16. Kontraktet tecknades den 26 juni 2015. Den första synen var den 28 juli 2015. TRV frågade BCA om trädfällningen hade påverkat något med tidplanen, men det var först i december 2015 som BCA kom med en begäran om tidsförlängning. TRV lämnade öppet för BCA att föreslå datum och det blev då den 30 januari 2016. Hans uppfattning är att TRV gav BCA en bra möjlighet att sätta det datum som BCA ville ha. Alla omständigheter för entreprenaden var då kända. Han kände till att BCA hade problem med logistiken och att de bytte ut personal, vilket han tror påverkade planeringen.

I ÄTA 28 hade BCA inte den funktionen som BCA uppgav i ÄTA-anmälan. BCA redovisade också schabloniserade timmar fram till och med juni 2016 trots att ÄTA:n skickades i april. ÄTA:n saknar grund i dagboksanteckningar och det går inte att kontrollera om den är riktig eller korrekt. I en annan entreprenad där han nu är involverad, där en entreprenör försöker visa stillestånd, finns det tydliga dagboksanteckningar och underlag av ett helt annat slag än det som finns här för ÄTA 28. BCA har inte heller behövt sätta in några resurser för att samordna Göranssons.

Vad gäller byggstängsel var tanken att ett område inte fick stå öppet efter det att man hade rivit ett befintligt stängsel i riskzoner. De hade skrivit in att man kunde samråda med beställaren. Vid Åby diskuterades om befintligt stängsel skulle ersättas med nytt, men likväl var det gamla stängslet ett skydd. Han upplevde att de var överens och att de först efteråt fick underrättelse om extra kostnader. Rivning av befintligt stängsel har också en kod. I den koden står tydligt att man skulle riva fundament, vilket de försökte undvika genom att bara kapa stolpen.

Patrik Josefsson

Han är projektingenjör på TRV. Han har erfarenhet främst av järnväg och har arbetat med flera projekt som har med stängsel att göra. Syftet med entreprenaden var att bygga stängsel längs olika sträckor för att förhindra spårspring och att byta ut dåligt stängsel.

Underlaget för projektet var inte bra, men grundtanken var att de skulle ha en viss mängd som prissattes och att de sedan skulle gå ut och precisera mängderna utefter verkligheten på plats. Han var föräldraledig under sommaren 2015 och var därför inte med på de första synerna. Han anslöt till projektet i oktober 2015. Från synerna i Norrköping och Nyköping framkom att det på vissa sträckor var häpnadsväckande mycket fler träd än förutsatt. På andra delar stämde det och var normala skillnader mellan underlag och verklighet.

Han hade kontakt med Göranssons första gången på byggmöte nr 5. Där sades att Göranssons skulle hantera de ökade mängderna i form av ÄTA. Eftersom det var anmärkningsvärt större mängder var det också naturligt att hantera det som ÄTA. Göranssons var med på mötet för att diskutera formerna för arbetet. På mötet kom de överens om att det skulle vara ÄTA. Patrik Nilsson från BCA var med. Han minns att Patrik Nilsson gjorde en gest mot honom och sa ”*Det trodde du inte, va?*” när de pratade om att BCA skulle ha 5 procent påslag för Göranssons arbete på löpande räkning. Att Göranssons skulle fakturera BCA på löpande räkning och att BCA sedan skulle fakturera TRV de kostnaderna med 5 procent påslag var en överenskommelse som slöts där. Det minns han.

BCA fakturerade sedan i enlighet med överenskommelsen för Göranssons arbeten. Dock stod i underlaget någon siffra fel och stämde inte med fakturan. Han mailade då till Patrik Nilsson för att kreditera och fakturera om. Det rörde sig om formalia för att det skulle bli korrekt och enkelt att följa. I redovisningen var påslaget om 5 procent korrekt. Det var dock andra saker inbakade som hörde till entreprenaden som behövde underlag. BCA drog inte tillbaka fakturan utan det var han som mailade till Patrik Nilsson om nytt underlag för den del som inte stämde. Göranssons redovisning fanns det inget att anmärka på.

Vad gäller uppmätning/mängdning var han av Patrik Nilsson vid ett tillfälle i januari eller februari 2016 kallade till syn. Det skedde med tre dagars varsel. Det hade börjat bli dålig stämning i projektet. Han åkte därför dit för att se om det gick att lösa upp några knutar. Utöver han var Göranssons och Tony Nybacka samt Patrik Nilsson med. Patrik Nilsson räknade stubbar på två sträckor. Att räkna stubbar gav dock inte någonting eftersom höjden på träden var relevant för ersättningen. Överenskommelsen med Göranssons var inte heller sådan. Göranssons skulle ersättas efter arbetad tid. Patrik Nilsson var sammanbiten och räknade stubbar själv. Det var enda gången han var med fram till besiktningen.

Det fanns inga tveksamheter om att Patrik Nilsson var behörig att företräda BCA. Det stod med i organisationsplanen och projektplanen. Patrik Nilsson skrev på vartenda byggmötesprotokoll och de flesta ÄTA till dess att Patrik Nilsson försvann från projektet. Det var bara Patrik Nilsson som skötte fakturor m.m.

ÄTA 28 är märklig eftersom det är en utförandeentreprenad och TRV ersätter för utfört arbete. Han vet inte vad det är. Det inte finns någon ersättningsform för det. Det är inte vanligt att sådana krav kommer.

Gunnar Berglund

Han var projektledare åt TRV och har arbetat som konsult åt TRV i många år. Innan dess var han entreprenör i 30 år. Han har också varit på beställarsidan i väg- och järnvägsprojekt de senaste 10 åren. Entreprenaden var en stängselentreprenad.

Det stod i handlingarna att parterna skulle gå syner för att i detalj bestämma stängselsättningen. Han var inte med på alla syner, endast på vissa delsträckor. Det framkom att projekteringsunderlaget var bristfälligt i vissa avseenden. Det var bl.a. bullerplank som inte var utsatta och även fler träd. Vissa sträckor stämde dock bra överens med underlaget. Man tog kontakt med Göranssons eftersom BCA inte hade kapacitet att få undan den stora mängden avvikande träd. Han var själv inte med på de syner där det fanns stora avvikelser gällande träd. Göranssons arbeten skulle ersättas på löpande räkning med entreprenörspåslag. Ersättningsformen beslutades vid ett byggmöte i mitten av november 2015. Det var mycket diskussion och Göranssons var med. Han minns att BCA framhöll att deras uppgift var att sätta stängsel och inte att fälla träd. Från BCA var Patrik Nilsson med och slöt överenskommelsen. Han såg Patrik Nilsson som behörig. Patrik Nilsson var med på alla möten till dess att Patrik Nilsson slutade i projektet. Det var ingen tvekan från deras håll, och för hans del, att

Patrik Nilsson var behörig. Det framgick också av projektplanen att Patrik Nilsson fick träffa ekonomiska uppgörelser.

I ÄTA 28 stämmer inte de aktiviteter som står i ÄTA:n. Under långa perioder var folk inte på plats.

Tony Nybacka

Han har arbetat inom järnvägen sedan år 1994 och har varit konsult sedan år 2007. Hans roll är projekt, byggledning och byggplatsuppföljning. Han var s.k. BPU i projektet. Som BPU är man ute hos entreprenören och ser till att kontraktet följs. BCA var entreprenör och hade en underentreprenör, NATAB, som hjälpte dem med stängselsättning.

I början av projektet gick de syner på de olika sträckorna. Synerna visade att projekteringen var undermålig. Nicklas Broberg från TRV förde protokoll och anteckningar över var stängsel skulle sättas samt hur mycket träd och sly det var. Alla var med på synerna och fick säga vad de tyckte. Vid en av synerna vid Norrköping, där det var mycket träd, sa Patrik Nilsson från BCA att de ”*var där för att sätta stängsel och inte ta ned träd*” och verkade då stressad av tidplanen. Vid vissa sträckor var det stora volymer träd. De fick då uppskatta hur många det var. Om det var 20 träd kunde de räkna dem och föra in det i protokollet. På de platser där det inte var stora mängder ersattes BCA enligt mängförteckningen och kontraktet efter kontroller mot dagböcker, synprotokoll och okulär besiktning.

Eftersom han var rådgivande konsult och BCA sa att de behövde hjälp med mängderna kontaktade han Göranssons, som han kände till från projektet ”*Trädsäkring*”. Trädsäkring innebär att man tar ned alla träd från spärmitten till och med 20 m ut. Göranssons var utbildade och hade rätt kompetens för arbetet. De bjöd ner Göranssons till byggmöte nr 5. Där fick Patrik Nilsson beskriva sina behov för Göranssons och tog in honom som UE.

Arbetet var ett tilläggsjobb. BCA mäktade inte med mängderna och det blev då en ÄTA. Arbetet skulle ersättas på löpande räkning med påslag för BCA med en viss procent. Han tror att påslaget var 5 procent. Ersättningen skulle vara per timme, istället för per träd för att upprätthålla säkerheten när man fällde träd vid full trafik på spåren. Utöver trädsäkring utfördes lite extra underhåll när man ändå höll på. Alla var överens om att ersättningen skulle vara på löpande räkning och per timme. De bad BCA att skriva ÄTA 6 och URE så att det skulle komma in i systemet för projektet.

Patrik Nilsson företrädde BCA. Han var med på alla möten och skrev ÄTA. När han träffade Patrik Nilsson presenterade sig denne med att det var han som skulle föra entreprenaden som projektchef. Han hade inga indikationer på att Patrik Nilsson inte skulle få skriva under ekonomiska uppgörelser eller liknande.

Lars-Göran Göransson

Han startade Göranssons år 1975. År 2006 hade företaget 30 - 40 anställda. Han lämnade över företaget till sin son och under några år arbetade han då som ordförande för Skogsentreprenörerna i Sverige. Efter det började han arbeta på företaget igen åt sin son.

År 2015 blev han kontaktad av Tony Nybacka angående ett projekt som hade tappat fart. De skulle utföra trädsäkring vid järnvägen. Det var ett uppstartsmöte i november 2015 där de gick igenom förutsättningarna för uppdraget. Trädsäkring innebär att man tar 20 m från spåret plus alla träd som är längre än 20 m. När man endast sätter stängsel tar man 3 - 4 m. De skulle arbeta på tid eftersom det var stora risker och de skulle fortsätta på avtalet de hade med TRV och använda de priserna. På mötet var Patrik Nilsson från BCA med. De var alla överens om ersättningen. Det hade inte varit intressant för honom om de inte hade kunnat komma överens på sättet som de gjorde. Han uppfattade Patrik Nilsson som representant för BCA. Det var inga tveksamheter med det. I hans värld var priserna i MF fantasipriser, eftersom de var så höga.

Han fick sedan kartor på områden där stängselsättning skulle utföras. Det var ritat på kartorna hur långt de skulle gå. Han vet att han räknade stubbar på ett ställe, men han kommer inte ihåg varför han gjorde det. Som SOS-ledare gör han dock alltid en uppskattning på varje delsträcka av hur mycket arbete det är. Han räknar inte då utan gör en snabb uppskattning.

6. DOMSKÄL

6.1.1 Kontraktet

BCA åtog sig enligt entreprenadavtalet att för ett pris om 17 960 781 kr utföra entreprenadarbeten i överensstämmelse med i § 1.1 angivna kontraktshandlingar, dvs. innehållet i kontraktet, protokoll från anbudsgenomgång den 1 juni 2015, ändringar av fasta bestämmelser i AB 04, AB 04, anbud med komplettering, Mät- och ersättningsregler Anläggning 10, Prissatta mängdförteckningar, Administrativa Föreskrifter, Ej prissatta mängdförteckningar, Beskrivningar, Ritningar samt Övriga handlingar.

BCA:s arbeten skulle enligt avtalet vara färdigställda den 31 december 2015.

6.1.2 Arbetena

Enligt avtalet innefattade BCA:s uppdrag att stängsla in vissa järnvägssträckor mellan Köping och Motala, att fälla ett relativt begränsat antal träd och röja bort sly som fanns inom de aktuella områdena. För rensningsarbetena anlätade BCA underentreprenörer.

6.1.3 Projekteringen

I mängdförteckningarna hade upptagits de åtgärder som vid under våren 2015 utförd projektering hade befunnits erforderliga att utföra på respektive bansträcka. Under beteckningen BFB.2 angavs det antal träd som skulle tas bort och under BFC det

respektive markområde som skulle röjas fritt från sly. Antalet träd varierade i de olika mängdförteckningarna från 0 till 100.

Projekteringen utfördes av Sweco. Som angetts i kontraktet utgjorde mängdförteckningarna underlag för det anbud som BCA lämnade på entreprenaden.

Vid de syneförrättningar som TRV och BCA genomförde under tiden juli – oktober 2015 inför påbörjandet av entreprenadarbetena uppdagades, att projekteringen på vissa avsnitt, framför allt i trakten av Norrköping och Nyköping, innehöll felaktigheter beträffande mängden träd. Dessutom konstaterades att arbetet med att avlägsna träd som kunde orsaka störningar i tågtrafiken, s.k. högriskträd, var kraftigt eftersatt. För genomförandet av det arbetet krävdes särskilt utbildad personal som inte fanns inom BCA:s organisation.

6.1.4 Göranssons arbeten

Allteftersom det ökande behovet av trädfällning konstaterades blev BCA och TRV överens om, att mängden tillkommande arbeten avseende framför allt fällning av träd men även röjning av sly gick utöver vad BCA hade åtagit sig att utföra som kontraktarbeten enligt entreprenadavtalet. Detta gällde särskilt det krävande arbetet med fällning av högriskträd där TRV önskade att åtgärder skulle vidtas utöver de som omfattades av stängselentreprenaden. Efter det att parterna under en tid hade dryftat frågan beslutades på förslag från TRV på byggmöte nr 5 den 18 november 2015 att BCA skulle anlita Göranssons Skogsentreprenad AB som underentreprenör för arbetena. Göranssons genomförde sina arbeten under vintern 2015/2016.

BCA ersatte Göranssons för de arbeten som Göranssons utförde och har därefter krävt TRV på ersättning. Parterna är oense om hur denna ersättning ska bestämmas. BCA har därutöver framställt krav på betalning för andra arbeten gällande stängslingen som BCA har ansett vara ÄTA-arbeten.

6.1.5 Förlängning

Med anledning av mängden tillkommande arbeten avseende fällning av träd och röjning av sly kom TRV och BCA överens om att förlänga entreprenadtiden till den 30 januari 2016.

6.1.6 Tvisten

BCA:s konkursbo har krävt, att TRV ska förpliktas, att till boet betala i första hand 7 886 556 kr, i andra hand 3 247 752 kr.

Boets krav består av två delar; en del benämnd tvistefråga 1 som gäller de arbeten som Göranssons har utfört, en del benämnd tvistefråga 2 som avser ÄTA-arbeten.

I tvistefråga 1 har konkursboet yrkat ersättning för Göranssons arbeten med 6 260 000 kr om arbetena anses ha utgjort kontraktsarbeten (huvudalternativet) eller ÄTA-arbeten med à-priser (alternativ 1) och med 1 621 204 kr om ersättning ska utgå för självkostnad (alternativ 2).

Utöver kraven avseende Göranssons arbeten har konkursboet yrkat ersättning för ÄTA-arbeten med 1 626 548 kr. Framställda yrkanden innebär, som angetts ovan, att boets förstahandsyrkande uppgår till 7 886 556 kr och andrahandsyrkandet till 3 247 752 kr.

TRV har bestritt konkursboets krav. TRV har i sin tur yrkat, att för det fall konkursboet styrker sitt krav på ersättning ska detta krav kvittas mot TRV:s krav på ersättning för förseningsvite med 1 257 254 kr och besiktningskostnad om 26 849 kr. TRV synes ha vitsordat att, såvida tingsrätten finner att Patrik Nilsson, som TRV hävdar, varit

behörig att företräda BCA när avtal träffats med TRV, har i och för sig förelegat en skyldighet för TRV att till konkursboet betala 3 673 kr. Samtidigt har TRV åberopat flera omständigheter till stöd för bestridande av kravet.

Konkursboet har bestritt att grund för TRV:s krav på kvittning föreligger.

6.1.7 Bevisbörda

Tvisten omfattar dels konkursboets krav på ytterligare betalning ur entreprenadkontraktet dels TRV:s kvittningsvis framställda krav på förseningsvite m.m. De omständigheter som parterna har åberopat går delvis i varandra. Även om TRV är en i fråga om storlek och ekonomiska resurser BCA överlägsen aktör, särskilt när bolaget har försatts i konkurs, får parterna anses ha haft lika goda möjligheter att säkra bevisning rörande de omständigheter som tvisten gäller. Enligt den för civilprocessen gällande huvudregeln ankommer det därför på den part som påstår en omständighet att förebringa tillräcklig bevisning för att omständigheten ska anses vara styrkt.

6.1.8 Angående tolkning av entreprenadavtal

Målet innehåller ett antal frågor om hur de mellan parterna gällande dokumenten, som i stora delar är av standardkaraktär, ska tolkas. Det finns därför anledning att här kort redovisa de anvisningar i fråga om tolkning av denna typ av avtal som har lämnats i domstolspraxis. Högsta domstolen har i ett antal avgöranden från senare tid uttalat sig om hur allmänna bestämmelser om entreprenader bör tolkas. I rättsfallet NJA 2018 s. 653 har i viss mån sammanfattats vad domstolen tidigare har anfört i rättsfallen NJA 2013 s. 271, NJA 2014 s. 960 och NJA 2015 s. 862.

I NJA 2018 s. 653 har domstolen slagit fast bl.a. följande. Tolkning av allmänna bestämmelser som t.ex. AB 04, vilka är aktuella här, ska bygga på objektiva grunder. När avtalets ordalydelse inte ger besked i den aktuella frågan kan avtalets systematik och övriga villkor i avtalet ligga till grund för tolkningen. I de fall då varken

kontraktets ordalydelse eller systematik ger tillräcklig ledning ska avtalet tolkas i ljuset av den dispositiva entreprenadrätten. Frågan blir då, enligt Högsta domstolen, vilken rättsregel som skulle ha varit tillämplig i avsaknad av villkorsreglering av den omtvistade frågan och vilken betydelse den regeln ska tillmätas i ljuset av avtalets systematik och syfte. När rätten då ska utröna vilken dispositiv rätt som ska tillämpas får ledning sökas i allmänna obligationsrättsliga principer och vad som gäller för närliggande avtalstyper. Därvid är köprätten av särskilt intresse, dock med den reservationen att det är fråga om två olika avtalstyper som i vissa avseenden skiljer sig åt väsentligt. Beroende på vilken fråga som är aktuell kan det därför finnas anledning att särskilt beakta entreprenadrättens speciella drag. Därmed avses framför allt förhållandet att entreprenadrätten i regel avser omfattande, komplicerat och långsiktigt arbete med flera parter inblandade.

Högsta domstolen har vidare anfört att det, såväl vid tolkningen av det enskilda kontraktet som vid fastställandet av innehållet i den dispositiva entreprenadrätten, finns anledning att beakta behovet av en rimlig balans mellan rättigheter och skyldigheter för parterna. De allmänna bestämmelserna bygger på detta förhållande. Det ska därmed, enligt Högsta domstolen, så långt som möjligt eftersträvas att risker som är förknippade med entreprenadverksamheten fördelas mellan parterna på ett sätt som är effektivt och förutsebart.

I vissa fall blir det i slutänden fråga om en övergripande rimlighetsbedömning.

6.1.9 Ersättning för Göranssons arbeten

Konkursboet har gjort gällande i första hand att TRV ska ersätta de arbeten som Göranssons har utfört som kontraksarbeten enligt den modell som anges i avtalade mängdförteckningar med tillkommande justeringar, i andra hand att ersättning ska utgå för arbetena som ÄTA-arbeten på samma kostnadsnivå och i tredje hand enligt självkostnadsprincipen.

Mot dessa påståenden har TRV invänt, att ersättning ska utgå enligt självkostnadsprincipen p.g.a. i) enligt ett mellan TRV och BCA på byggmöte nr 5 den 18 november 2015 träffat avtal ii) till följd av regler i AB 04 och villkor i avtalet, iii) då Göranssons arbeten tillkommit under andra förutsättningar än de förhållanden som à-priserna grundades på iv) då tillförlitlig uppmätning inte skett och v) då begärda priser är oskäligen och orimligen.

Konkursboet har gentemot TRV:s påstående, att parterna på byggmöte nr 5 har träffat avtal angående den ekonomiska regleringen av BCA:s rätt till ersättning för Göranssons arbeten invänt, att Patrik Nilsson inte har haft rätt att för BCA:s räkning träffa ett sådant avtal.

Båda parter har hänvisat till att självkostnadsprincipen ska tillämpas. Denna är en central princip inom entreprenadrätten med en ibland omstridd innebörd. Det finns därför anledning att här kortfattat klargöra vad som avses med denna princip.

6.1.10 Självkostnadsprincipen

Kontraktssumman i ett entreprenadavtal avser, enligt ABT 04 kap. 6 § 1, ersättning för kontraktarbetena i entreprenaden. Emellertid är det inte ovanligt, att det när arbetena har påbörjats visar sig att förhållandena i entreprenaden avviker från de som parterna har utgått från när avtalet träffades. För att reglera sådana ändrade förhållanden finns bl.a. bestämmelserna om ÄTA-arbeten och hur ersättning för sådana arbeten ska utgå. Enligt den nyss angivna bestämmelsen ska ÄTA-arbeten regleras genom avräkning mellan tillkommande och avgående arbeten.

Värdet av ett ÄTA-arbete beräknas enligt avtalad à-prislista, prissatt mängd-förteckning, eller annan avtalad debiteringsnorm, ABT 04 kap. 6 § 6. I § 7 stadgas, att om värdet av ÄTA-arbete inte kan beräknas enligt § 6 ska värdet, om inte parterna

träffar särskild överenskommelse, bestämmas enligt självkostnadsprincipen. I § 8 har angetts de kostnader som ersättning utgår för enligt denna princip vid arbete på löpande räkning. Där anges bl.a. under p. 1 - 6 kostnader för t.ex. material, arbetare och hjälpmedel. Det som ersätts är således entreprenörens egna kostnader.

Det är uppenbart, att entreprenadarbetenas art och innehåll är av central betydelse vid bedömningen av dessa frågor.

Här kan konstateras att TRV i första hand har påstått, att Göranssons arbeten i BCA:s åtagande har varit ett ÄTA-arbete där parterna har kommit överens om hur ersättningen skulle utgå.

6.1.11 Entreprenadens karaktär

BCA:s uppdrag enligt kontraktet var att bygga stängsel efter banvallar. För utförandet av arbetena med fällning av träd och röjning av sly anlätade BCA underentreprenörer. De priser som i mängdförteckningarna hade åsatts dessa arbeten har, även om ersättningen för fällning av varje träd reducerades från 2 650 kr till 2 075 kr pga. minskat krav på efterarbete, enligt vad Lars-Göran Göransson uppgett varit väl tilltagna. Tingsrätten utgår från att skälet till dessa priser har varit förhållandet att ett relativt litet antal träd skulle behöva fällas inom ett stort, ibland svårtillgängligt område, och att det har ankommit på underentreprenören att forsla bort de fällda träden.

Fällning av träd och röjning av sly har således varit sekundära arbeten i entreprenaden, möjligen att anse som i förhållande till BCA:s verksamhet av främmande karaktär. Mot den bakgrunden framstår det som tydligt och naturligt att de tillkomna arbetena avseende fällning av träd för parterna, såsom TRV har hävdat, inte sågs som kontraktsarbeten.

Det angivna förhållandet utgör en stark presumtion för att ett avtal med den innebörd som TRV hävdar träffades på byggmöte nr 5.

6.1.12 Synerna under sommaren - hösten 2015

Av utredningen framgår att parterna, allt eftersom det ökade behovet av trädfällning klarades framför allt under hösten 2015, blev alltmer överens om att BCA måste engagera en särskild underentreprenör för dessa arbeten. Det var således nödvändigt att frågan löstes slutligt så snart som möjligt på ett kommande byggmöte. Vad som skedde i det avseendet på byggmöte nr 5 den 18 november 2015 kom således inte som en överraskning för BCA och borde därmed ha dryftats mellan de personer inom bolaget som ledde verksamheten, inte minst BCA:s ombud i entreprenaden Torbjörn Jönsson.

6.1.13 Vad avtalades på byggmöte nr 5?

TRV har hävdar, att parterna på byggmöte nr 5 kom överens om att Göranssons arbeten med fällning av träd och röjning av sly skulle vara ett ÄTA-arbete som skulle ersättas enligt självkostnadsprincipen, vilket innebar att BCA skulle ha rätt att fakturera TRV för Göranssons kostnader med ett påslag för entreprenörsarvode om fem procent.

Konkursboet har gjort gällande, att BCA på byggmöte nr 5 anlidade Göranssons som underentreprenör, men att något avtal inte träffades med TRV om vilken ersättning som skulle utgå för arbetet, vilket innebar att debitering skulle ske enligt priserna i entreprenadkontraktets mängdförteckningar.

Som tingsrätten konstaterat ovan har TRV bevisbördan för sitt påstående.

6.1.13 Formkrav

För vissa typer av avtal uppställs särskilda formkrav, som utesluter t.ex. att ett avtal ingås muntligt. Varken entreprenadkontraktet eller det övriga för avtalsförhållandet gällande regelverket uppställer några sådana särskilda krav när det gäller den sorts avtal som är aktuellt här. Inte heller kan rättsområdet anses vara av sådan karaktär att det finns anledning att ställa upp ett krav på skriftlig form i sammanhanget. Något rättsligt hinder mot att ett avtal har ingåtts muntligt med innebörden att BCA, på TRV:s inrådan, för utförandet av trädfällning anlidade en underentreprenör till självkostnad med rätta att därutöver debitera TRV ett påslag för entreprenörsarvode om 5 procent har således inte förelegat.

6.1.14 Protokoll

I protokollet från byggmötet finns inte någon anteckning som visar, att en överenskommelse har träffats med det innehåll som TRV har påstått. Detta utesluter inte att detta har skett. Nicklas Broberg, som förde protokollet vid mötet, har uppgett att han förde in en anteckning om överenskommelsen med angivet innehåll i protokollet, men av Patrik Nilsson uppmanades att stryka anteckningen då den enligt denne inte behövdes, vilket ledde till att han hörsammade Patrik Nilssons uppmaning. Nicklas Broberg har på ett trovärdigt sätt beskrivit händelsen. Tingsrätten saknar anledning att inte sätta tilltro till hans uppgifter. De utgör en stark bevisning för att ett avtal med det innehåll som TRV hävdar har ingåtts.

6.1.15 Andra deltagares utsagor

TRV företrädde på byggmöte nr 5 av projektledaren Gunnar Berglund och projektingenjörerna Patrik Josefsson och Nicklas Broberg. Patrik Nilsson företrädde BCA. Dessutom var bl.a. Tony Nybacka från TRV:s underentreprenör EQC Management AB närvarande, liksom Lars-Göran Göransson från Göranssons.

Lars-Göran Göransson har uppgett, att Göranssons med hänsyn till de säkerhetsaspekter som fanns i arbetet ville utföra detta mot ersättning för arbetad tid, inte enligt

de priser som angavs i mängdförteckningarna. Det var därför enligt denne naturligt, att Göranssons uppdrag i projektet fick formen av ett avtal med ersättning enligt självkostnadsprincipen.

Såväl Gunnar Berglund som Patrik Josefsson och Nicklas Broberg har, med tydliga minnesbilder från mötet, samstämmt uppgett, att någon annan form för Göranssons roll i entreprenaden inte var aktuell än som underentreprenör till BCA och att i BCA:s förhållande till TRV arbetet skulle regleras som ett ÄTA-arbete med ersättning för självkostnaderna och ett påslag för entreprenörsarvode om fem procent. Niklas

Tingsrätten har inte funnit skäl att ifrågasätta riktigheten av dessa utsagor. Deras uppgifter stöds dessutom av ett antal sakomständigheter i målet, bl.a. den URE anteckning som gjorts i protokollet och det förhållandet att BCA, när BCA fakturerade TRV för arbetet, debiterade TRV för ett ÄTA-arbete med påslag för entreprenörsarvode, varefter BCA ändrade sig.

Dessutom har, som Nicklas Broberg påpekat, krav från BCA i enlighet med de som konkursboet nu hävdar i processen kunnat utlösa påkallande av en reglering enligt AB 04 kap. 6 § 6.

6.1.16 Ytterligare stöd

Som tingsrätten konstaterat ovan har ett avtal med det innehållet som TRV hävdar, i den för parterna uppkomna situationen, legat nära till hands som en i avtalsrelationen rimlig och naturlig lösning för regleringen av de tillkommande arbetena. Detta förhållande talar med styrka för att TRV och BCA har ingått en sådan överenskommelse som TRV har hävdar.

Att ett avtal med angivet innehåll har ingått stöds dessutom av de omständigheter gällande BCA:s sätt att föra arbetsbok som TRV framhållit.

6.1.17 Slutsats

Tingsrätten finner, att det genom den förebringade bevisningen är styrkt att parterna, såsom TRV har åberopat som förstahandsgrund för bestridandet, har träffat ett avtal av ovan angett innehåll.

6.1.18 Patrik Nilssons behörighet

Konkursboet har beträffande avtalets rättsverkan invänt, att Patrik Nilson inte har varit behörig att träffa ett avtal med nyss angivet innehåll, och att ensam behörig att ingå avtalet i stället har varit Torbjörn Jönsson. Av detta följer enligt konkursboet att avtalet inte har varit giltigt mot BCA och att ersättning vid sådant förhållande ska utgå enligt kontraktet. Konkursboet har bevisbördan för detta påstående.

Vid bedömningen av frågan kan till en början konstateras, att det avtal som ingåtts får anses ha varit föga kontroversiellt i den föreliggande situationen och inte heller av särskilt stor vikt för BCA.

6.1.19 Ombud i entreprenaden

Enligt ABT 04 kap. 3 § 1 ska vardera parten utse ombud för entreprenaden. Ombudet har, enligt bestämmelsen, behörighet att med bindande verkan företräda sin huvudman i frågor som rör entreprenaden och att träffa ekonomiska och andra uppgörelser. I entreprenadkontraktet har som ombud i entreprenaden för BCA angetts Torbjörn Jönsson. Denne har undertecknat entreprenadavtalet.

I avtalet anges vidare i § 3 att parterna är skyldiga att delta i byggmöte och därvid företrädas av behörig person.

Bestämmelsen i AB 04 kap. 3 § 1 kan inte tolkas som att ombudet är förhindrad att med bindande verkan sätta annan person i sitt ställe när en ekonomisk uppgörelse ingås i entreprenaden. Inte heller avtalets karaktär talar mot att en sådan möjlighet existerar. Därmed har möjlighet förelegat för Patrik Nilsson att i vissa ekonomiska frågor agera i stället för Torbjörn Jönsson.

Det är ostridigt att BCA under entreprenaden, alltsedan startmötet och vid byggmöten, har företräts av Patrik Nilsson. TRV får därmed anses ha haft anledning att utgå från att Torbjörn Jönsson har känt till att BCA:s skyldighet, att vid i entreprenaden obligatoriska möten företräddas av behörig person, fullgjordes av Patrik Nilsson. Det får därtill anses ha funnits en skyldighet för Patrik Nilsson att begränsa sitt agerande till sådana handlingar som hans behörighet har omfattat. Konkursboet har i denna tvistefråga inte åberopat någon egentlig utredning, utan har endast invänt att behörighet har saknats för Patrik Nilsson i berört avseende.

Konkursboets påstående, att Patrik Nilsson har saknat rätt att företräda BCA vid ingåendet med TRV av ett föga kontroversiellt avtal gällande anlitan av en underentreprenör, framstår i ljuset av anförda omständigheter som långsökt och föga sannolikt. TRV har i stället haft befogad anledning att utgå från att Patrik Nilsson, liksom i andra löpande frågor gällande entreprenaden, hade rätt att företräda BCA. Något skäl att på denna grund underkänna avtalet finns alltså inte.

6.1.20 Avtalet

Tingsrätten har således funnit klarlagt att TRV och BCA på byggmöte nr 5 den 18 november 2015 har avtalat, att TRV skulle ersätta BCA för Göranssons arbeten med Göranssons självkostnad och ett påslag för entreprenörarvode om fem procent. Det är ostridigt att TRV har utgett ersättning till BCA med detta belopp.

Med hänsyn till vad tingsrätten har funnit utrett i den delen kan konkursboet inte vinna bifall på någon av de övriga grunder som boet har åberopat till stöd för sitt krav på ytterligare ersättning i det som boet benämnt tvistefråga 1.

Konkursboets krav på ytterligare ersättning för det arbete som Göranssons har utfört kan således inte bifallas.

6.2. Konkursboets rätt till ersättning för ÄTA-arbeten, tvistefråga 2

Konkursboet har under rubriken tvistefråga 2 yrkat ersättning för ett antal ÄTA-arbeten med sammanlagt 1 626 548 kr. Kraven avser ÄTA nr 23, 26, 28, 32, 33, 34, 38, 40, 41 och 43. TRV har till grund för bestridandet för vart och ett av kraven åberopat flera grunder.

6.2.1 Bestämmelser om ÄTA-arbeten

Som konstaterats ovan finns bestämmelser om ÄTA-arbeten i AB 04 kap. 2. Av här i första hand aktuella bestämmelser framgår bl.a. följande. Entreprenören är, om inte annat följer av författning, berättigad och skyldig att under entreprenadtiden utföra sådana ÄTA-arbeten som föreskrivs av beställaren (§ 3). Med sådana föreskrivna ÄTA-arbeten likställs arbeten som föräns av att uppgifter som beställaren svarar för inte är riktiga, att arbetsområdet eller andra förhållanden av betydelse avviker från vad som kan förutsättas eller att förhållande i entreprenaden inte är sådant som det skall förutsättas vara (§ 4). Som ÄTA-arbete räknas inte ändrad mängd arbete till följd av entreprenörens sätt att utföra entreprenaden, såvida inte beställaren har beordrat sättet för utförandet (§ 5).

Ett ÄTA-arbete enligt § 3 ska beställas skriftligen innan det påbörjas, och detta krav är uppfyllt, om beställaren överlämnar ritning eller annan handling som innefattar ÄTA-

arbete till entreprenören (§ 6). Om s.k. likställt ÄTA-arbete föreligger skall entreprenören inhämta beställarens synpunkter om han gör bedömningen att omständighet som där anges föreligger och kostnaden för arbetet kommer att överstiga gränsbeloppet, vilket uppgår till ett halvt basbelopp, om inte parterna angett något annat (§ 7). För det fall att entreprenören gör bedömningen att ÄTA-kostnaden understiger gränsbeloppet har han rätt att omgående påbörja arbetet, men är skyldig att därefter utan dröjsmål underrätta beställaren om arbetet. Om entreprenören utför ett ÄTA-arbete utan att ha inhämtat beställarens synpunkter eller underrättat beställaren enligt § 7 finns inte rätt till ersättning, såvida inte detta skulle vara oskäligt (§ 8).

Syftet med reglerna är, att beställaren ska ha kontroll över kostnaderna i entreprenaden och möjlighet att i anslutning till att arbetet genomförs ha insyn i utförda åtgärder.

6.2.2 ÄTA nr 23, 38 och 43 (Bergdubb)

ÄTA nr 23 avser ett krav om 120 200 kr för anbringande av bergdubb i Åby 1,2,3, Fiskeby 2 och 3 samt Knivsta, ÄTA nr 38 anbringande av bergdubb i Bro för 35 616 kr, nr 43 anbringande av bergdubb i Nyköping för 17 850 kr.

TRV har beträffande samtliga krav på ersättning för arbete med bergdubb invänt, att BCA har aviserat dessa till TRV för sent. Av ÄTA-rapporten för nr 23 framgår att arbetet är utfört under tiden den 7 – 15 januari 2015 och anmält till TRV den 11 mars 2016, för nr 38 att arbetet är utfört under tiden den 29 februari – 2 mars 2016 och anmält till TRV den 25 april 2016 och för nr 43 att arbetet är utfört under tiden den 13 april och 13 – 14 maj 2016 och anmält till TRV den 2 mars 2017.

Av handlingarna framgår således att ingen av dessa anmälningar är framställd utan dröjsmål, vilket innebär att de har gjorts för sent. Att arbetet har varit till nytta för TRV medför inte att det är oskäligt att BCA, i ett affärsförhållande av aktuellt slag, inte får ersättning för kostnaderna. Förutsättningar att bifalla kraven saknas.

6.2.3 ÄTA nr 26 (Omprojektering av stängsellinje)

ÄTA nr 26 avser en kostnad om 2 150 kr gällande en projektering som enligt ÄTA-anmälan har utförts den 17 februari 2016 i närvaro av en inte namngiven projektchef och två arbetsledare. TRV har hävdats, att parterna höll en gemensam syn innan projektet startade och att TRV därefter inte har gjort någon omprojektering, varför någon skyldighet inte föreligger för TRV att betala kravet.

Konkursboet har inte förebringat erforderlig bevisning för att styrka sitt krav. Detta ska därför ogillas.

6.2.4 ÄTA nr 28 (Kostnader för förlängd etablering, i andra hand väsentlig rubbning)

Konkursboet har anfört, att ÄTA nr 28 om 3 426 648 kr i första hand avser förlängd etablering t.o.m. juni 2016 med kostnader för egen personal, vilka har uppkommit till följd av den bristfälliga projekteringen i entreprenaden, i andra hand att kostnaden avser väsentlig rubbning i entreprenaden.

TRV har invänt, att det inte har funnits någon grund för förlängning av kontraktstiden längre än den som TRV medgav, dvs. till den 30 januari 2016, och att någon väsentlig rubbning inte har varit för handen.

BCA har i ÄTA-rapporten som grund för kravet angett, att uppdraget inte har färdigställts enligt ursprunglig tidplan pga. betydande ökning av mängder gällande trädgård & röjning, varför entreprenörens omkostnader, projektledning och centraladministration har utökats. Enligt den till anmälan fogade specifikationen har kostnaderna avsett BCA:s egen personal under tiden januari 2016 till juni 2016 med 1 720 timmar jämte påslag för centraladministration med 1 procent, totalt 2 346 648 kr, samt kostnader för personal hos underentreprenörer under samma tid 1 600 timmar med 1 080 000 kr.

Enligt konkursboet avser kravet BCA:s kostnader för projektledning och central-administration samt kostnader för underentreprenör. Vad kostnaden för underentreprenörens arbete avser framgår inte närmare. ÄTA-kravet är över huvud taget bristfälligt motiverat och kostnaderna endast översiktligt angivna.

Av utredningen framgår att förhållandena i entreprenaden med en ökad mängd träd var kända för BCA i vart fall i slutet på oktober 2016, att detta den 18 november 2015 resulterade i att Göranssons anlidades samt att BCA den 16 december 2015 anmälde ett krav på senare sluttid i entreprenaden, vilket resulterade i förlängning av entreprenaden till den 30 januari 2016. Någon grund för krav på ersättning för personalkostnader efter den förlängda sluttiden för entreprenaden den 30 januari 2016 har därmed inte funnits. Till detta kommer att Göranssons utförde sitt arbete självständigt och inte kan ha orsakat BCA några ökade kostnader genom sina arbeten.

Enligt AB 04 kap. 6 § 5 ska en kostnadsreglering ske om ÄTA-arbete eller förändring i förhållande till angiven mängd i kontraktshandlingarna föranleder en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt. Entreprenören får enligt andra stycket inte åberopa en sådan rubbning om han inte har lämnat skriftligt besked till beställaren utan dröjsmål efter det att han har insett eller borde ha insett rubbningen. Av utredningen framgår, att BCA har haft vetskap om de ändrade förhållandena senast i oktober 2015. Konkursboet har inte redovisat någon handling som har utgjort ett skriftligt besked om att rubbning av tidplanen har gjorts gällande i anslutning till denna vetskap. Redan till följd därav har boet inte förmått visa att förutsättning för ersättning enligt reglerna för en väsentlig rubbning i entreprenaden har förelegat.

6.2.5 ÄTA 32 (Utryckning efter vandalisering)

Kravet avser enligt ÄTA-rapporten kostnader för uttryckning efter vandalisering av staket i Norrköping den 11 – 14 februari 2016 med 86 437 kr. Av beloppet utgör 77 000 kr kostnader för egen personal och 9 437 kr kostnader för material. Konkursboet har till grund för kravet anfört, att TRV har begärt att BCA skulle åtgärda det vandaliserade stängslet. TRV har bestritt, att TRV har gjort någon beställning av arbetet och har därutöver invänt att entreprenören svarar för skador som uppkommer på objektet innan detta har överlämnats till beställaren.

Konkursboet har mot TRV:s bestridande inte förmått visa att TRV har beställt arbetet ifråga. Redan på den grunden ska kravet ogillas.

6.2.6 ÄTA 33 (Hinder vid håltagning)

Kravet avser kostnader om 16 800 kr som uppkommit då maskingrävning inte har kunnat utföras vid Fiskeby 5 och därför grävning i stället måste ske för hand. BCA har i ÄTA-rapporten anfört, att stora stenar har funnits i stängsellinjen både på och under markytan, vilket medförde att spett och hacka i stället måste användas. Kostnaden har utgjorts av kostnad för egen personal 32 timmar den 1 – 3 mars 2016. Enligt handlingen har arbetet anmälts till TRV den 25 april 2016.

TRV har invänt mot kravet dels att avisering har skett för sent dels att yrkade kostnader är overifierade.

Enligt tillämpliga villkor i ABT 04 har det ålegat BCA, att anmäla arbetet till TRV utan dröjsmål. Av utredningen framgår att BCA inte har uppfyllt detta villkor. Kravet ska därför ogillas.

6.2.7 ÄTA 34 (Inställd syn)

Kravet avser kostnader om 16 695 kr för egen personal 35 timmar vid en inställd syneförrättning den 8 mars 2016 vid Nyköping. BCA anmälde enligt handlingen kravet

till TRV den 15 april 2016. Konkursboet har till stöd för kravet hävdad, att TRV beställde arbetet genom att påkalla synen och att kostnaden inte faller under AFC.122, enligt vilken regel vardera parten svarar för sina kostnader vid syn, eftersom syneförrättningen ställdes in.

TRV har invänt att fråga inte är om en ÄTA eftersom något arbete inte har utförts, att avisering inte har skett i tid och att underlag för kravet saknas.

Av utredningen framgår, att BCA inte har anmält anspråket till TRV utan dröjsmål. Rätten till ersättning för BCA har därmed förfallit.

6.2.8 ÄTA 40 (Tillsyn av alpinstaket)

Kravet avser kostnader för egen personal om 56 700 kr vid tillsyn av alpinstaket vid Nyköping två timmar per dag under tiden den 29 mars – 10 juni 2016. Enligt ÄTA-rapporten har anmälan om arbetet gjorts den 2 mars 2017, medan TRV har hävdad att arbetet aviserades TRV i ansökan om stämning den 2 september 2016. Oavsett vid vilken av dessa tidpunkter som anmälan av kravet har skett har anspråket inte framställts utan dröjsmål, och därmed för sent. BCA:s rätt till ersättning hade därmed förfallit. Kravet ska således lämnas utan bifall.

6.2.9 ÄTA 41 (Kostnad för elarbetsansvarig)

Kravet avser kostnad för elarbetsansvarig egen personal om 5 100 kr vid arbete den 10 april 2016 vid parkerings- och reklamskyltar vid Nyköping. Kravet var ursprungligen på 8 400 kr och har sedan TRV betalat 3 300 kr satts ned till yrkat belopp. BCA anmälde arbetet till TRV den 2 mars 2017. TRV har bestritt det återstående kravet då någon handling som styrker anspråket saknas.

Konkursboet har mot TRV:s bestridande inte förmått styrka sitt krav. Det ska därför ogillas.

6.2.10 Sammanfattning ÄTA-krav

Konkursboet har således inte förmått styrka rätt till ersättning för något av de framställda ÄTA-kraven.

6.3 TRV:s motkrav

TRV:s motkrav har framställts kvittningsvis. Med hänsyn till tingsrättens bedömningar av konkursboets rätt till ersättning saknas skäl för tingsrätten att pröva TRV:s motkrav.

6.4 Sammanfattning av tingsrättens prövning

Tingsrätten har funnit, att BCA, behörigen företrätt av Patrik Nilsson, med TRV på byggmöte nr 5 den 18 november 2015 har avtalat, att BCA i entreprenaden skulle anlita Göranssons som underentreprenör för utförande av de nytillkomna arbeten med fällning av träd och röjning av sly som parterna konstaterat, med rätt för BCA att debitera TRV ersättning för självkostnaden för arbetet med ett påslag om entreprenörarvode om 5 procent. Därmed har övriga av konkursboet åberopade grunder för förstahandsyrkandet fallit. Konkursboet har inte heller förmått styrka sina krav på ersättning för vissa påstådda ÄTA-arbeten. Tingsrätten har ogillat käromålet utan att pröva de kvittningsinvändningar som TRV har åberopat i målet.

6.5 Rättegångskostnader

Vid denna utgång ska BCA:s konkursbo ersätta TRV:s rättegångskostnader, vilka är skäliga.

HUR MAN ÖVERKLAGAR; se domsbilaga (TR-02)

Överklagande ställt till Svea hovrätt ges in till tingsrätten senast den

Hans Holback

Susanne Österlund

Christer Tornefors
(referent)

Rätten är enig.

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandet har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.